

JOSEP BADIA, CARLISME, SOCIALISME I CRISTIANISME

LLUÍS DURAN

Centre d'Història Contemporània de Catalunya

Article lliurat el 30 de desembre de 2015. Acceptat el 4 d'abril de 2016

RESUM

Josep Badia i Torras va ser el màxim representant del carlisme català en el pas de la dictadura a la transició. Va voler actualitzar el pensament i l'estructura d'una força política que havia fet motiu de la seva existència el lema «Déu, Pàtria, Furs i Rei». L'aposta de Badia, sota l'impuls de Carles-Hug de Borbó, va voler situar el Partit Carlí de Catalunya en els rengles de l'oposició antifranquista, en una línia ideològica partidària d'un socialisme autogestionari i una estructura de l'Estat espanyol respectuosa amb el federalisme, defensora de la seva pluralitat nacional i amb una monarquia dotada d'uns valors, austera i propera als ciutadans. L'intent de Badia no va arribar a temps per ressituar el carlisme català en el joc polític.

PARAULES CLAU

Carlisme, antifranquisme, família Borbó-Parma, socialisme, federalisme plurinacional.

Josep Badia, Carlism, Socialism and Christianity

ABSTRACT

Josep Badia i Torras was the foremost representative of Catalan Carlism in the period from the end of Franco's Dictatorship up to the Transition. He wanted to modernise the philosophy and structure of a political force that had used,

as a motif for its existence, the slogan «God, Fatherland, Region and King». Under the leadership of Carlos Hugo of the Bourbon-Parma family, Badia's aim was to position the Carlist party of Catalonia among the ranks of the opposition to Franco, with the party following the ideological line of self-management socialism and a Spanish state that would respect, via federalism, the country's multi-nation status, and an austere monarchy, close to the people, that would defend values. Badia's attempt did not arrive in time to revive Catalan Carlism in the political arena of the time.

KEYWORDS

Carlism, opposition to Franco, Bourbon-Parma family, socialism, multi-nation federalism.

EL CARLISME EN LA VIDA CATALANA

De les forces que es van sollevar contra la República, el carlisme era l'única que tenia un arrelament popular al nostre país. Falangisme i monàrquics alfonsins eren uns nouvinguts o pertanyien a l'elit un xic desarrelada del nostre país. A la segona meitat del segle xx, una part significativa de famílies tenien, no tan llunyans, parents o avantpassats carlins. Alguns havien passat del tradicionalisme a la Lliga Regionalista i fins i tot al nacionalisme catòlic d'Unió Democràtica. Una imatge ciutadana barcelonina expressava aquest arrelament a la realitat catalana: la processó de Corpus a la ciutat de Barcelona. Quan l'estiu començava a treure el nas i arreu floria la primavera, era un esdeveniment de la Barcelona Vella. Festa religiosa i ciutadana. Una expressió de religiositat popular de la Barcelona tradicional en el tardofranquisme: la custòdia en lloc central, ginesta, clavells, autoritats, tropa cobrint el recorregut i, a la processó, mossos de la Diputació provincial, capítol catedral, gegants i capgrossos, una bandera catalana (als primers setanta), la del Cercle de Sant Lluç, i la presència de dues forces polítiques separades, tot i que teòricament unides en FET y de las JONS. La tropa falangista uniformement vestida de blau, sense boina, amb estètica militar, botes ben lluent; el contingent carlí, amb algun vestit arnat de requetè, públic generalment familiar, amb vestits de petit burgès o menestral, poble en definitiva, amb el distintiu de la boina

penjant del muscle.¹ Eren dos grups clarament diferenciats, públicament oposats. Una percepció ràpida que donava per a molt: una estètica allunyada, els de blau; una estètica popular, amb vestits de tota mena, els altres.

El carlisme era part de la història complexa del país. Per això Josep Benet, el 1974, prologava el llibre del dirigent carlí valencià Evarist Olcina o reconsiderava, el 1969, el paper dels carlins diferenciant-lo del vinculat a l'esclat de la guerra en un article a *Serra d'Or*, i per les mateixes dates, seguint un altre camí, una part dels carlins s'integraven en una nova oposició al franquisme.² Aquesta nova orientació va ser percebuda per la societat catalana en l'actuació del Partit Carlí de Catalunya encapçalada per Josep Badia. El seu «home públic» en els temps del Consell de Forces Polítiques, de l'Assemblea de Catalunya «i dels trenta-cinc anys de militància al Partit Carlí de Catalunya i els seus cinc anys de secretari general d'aquest partit» i «un dels protagonistes de la transició política a Catalunya», com es podia percebre en diferents diaris i llibres de l'inici de la transició.³

QUI ERA JOSEP BADIA? LES RAONS D'UNA INVISIBILITAT

Vaig tenir el goig de conèixer Josep Badia l'estiu de 2003, a casa seva, a Callús. Varen ser tres sessions de converses, amb l'ajut de Xavier Carbonell, en què vam conèixer el personatge, l'època, els seus compromisos i principis. Badia

1. Vegeu-ne un exemple a *Sàpiens*, novembre de 2011, en una fotografia corresponent a un aplec carlí a Montserrat el 30 de maig de 1965.

2. Deia Josep Benet: «No podemos olvidar, por ejemplo que en los Países Catalanes, durante el ochocientos, el carlismo y el republicanismo federal –ambos, pues, federalistas– fueron los únicos movimientos auténticamente populares», veg. Evarist OLCINA (1974), *El carlismo y las autonomías regionales*, Madrid, Seminarios y Ediciones, p. 10. En el mateix sentit, la introducció de Miquel Coll i Alentorn en el llibre de Ramon GRABOLOSE (1972) *Carlins i liberals: la darrera carlinada a Catalunya*, Barcelona, Aedos, p. 6 (editat el 1971); Albert MANENT (1979), *Cercós, guerriller carlí del Baix Camp*, Barcelona, Rafael Dalmau, p. 3.

3. Josep BADIA, «Les raons d'una militància», *Avui*, 24 d'abril de 1980. Nota necrològica amb motiu de la mort de Josep Badia, veg. memoria.cat. Vegeu portada d'*Els grups polítics a Catalunya. Partits i programes* (1976), Barcelona, L'Avenc; també *Destino*, 2 de setembre de 1976, amb els líders dels principals partits catalans amb Tarradellas; *Destino*, 11 de març de 1976, a la mateixa pàgina amb Andreu i Abelló, Pallach i Trias Fargas i al «Correu dels Dijous», *El Correo Catalán*, 5 de febrer de 1976.

LLUÍS DURAN

mantenia el seu compromís socialista, una arrelada fe cristiana i la bonhomia i paciència per mirar enrere. Des de la seva bonhomia, tot va ser fàcil. Ambient cordial, claredat dels conceptes, bona sintonia i feina feta. Badia era una persona d'espatlles amples, estatura mitjana, la veu un xic enrogallada, mans grosses i fermes, bigoti, que no tenia pressa i contestava sense limitacions.⁴

Aquesta aportació haurà d'explicar el personatge, les seves circumstàncies i els seus compromisos, però combinant-ho amb intentar conèixer la seva actuació, les eines que emprà per fer-la i els principis que la sustentaven. La combinació home i entorn mirarà que cadascuna no resti solapada per l'altra. Certament, com diu el títol, la part central de l'entorn serà el carlisme de Josep Badia. Un moviment polític de profunda tradició al nostre país que tingué en Badia l'últim representant del que va voler ser una força política efectiva i activa.

Badia ha estat invisible i crec que és bo que el recuperem de l'oblit per diferents motius. Com a líder polític desaparegué de la premsa de cop. El líder que sortia en les rodes de premsa habituals de les forces polítiques de la Catalunya dels primers anys de la transició, amb Reventós, Pallach, Solé Barberà, Trias Fargas, Pujol, Cornudella, Cañellas i tants altres. Certament, el Partit Carlí de Catalunya que ell encapçalà era la força més petita, però formà part de les forces democràtiques catalanes. Però la invisibilitat s'escaigué quan (veurem per què) un personatge que era entrevistat, que intervenia en anuncis d'actes, en manifestos, desapareix tot d'un plegat de la política nacional. I això ho puc constatar des de la lectura del primer número del diari *Avui*.

La seva trajectòria com a secretari del PCC va ser de tan sols cinc anys, un període breu, però intens, de canvi: 1973-1978. A partir d'aquí es produí una nova militància política, que no d'idees, i l'entrada en una política de proximitat, al seu poble, Callús, i a la seva comarca, el Bages. És, per tant, a més d'invisible per a l'opinió catalana, un polític atípic perquè actuà en una força que amb un xic més de deu anys féu una aposta radical i accelerada de transformació, el Partit Carlí. No va ser una aposta tàctica *gattopardiana*: semblar d'esquerres, per esborrar el passat quan van donar suport a la sublevació del 18 de juliol; no, era un replantejament radical com a força i com a ideologia, a partir de la reinterpretació dels seus objectius tradicionals. Badia col·laborarà a redefinir el

4. Per a un perfil de Josep Badia el 1976 vegeu: www.youtube.com/watch?v=D1a748rkB1, en el període comprès entre 3.59 i 4.46 minuts, a la presidència de l'acte amb jersei blau i bigoti. La gravació del seu testimoni pot ser consultada a l'Arxiu Comarcal del Solsonès.

carlisme a Catalunya i a l'Estat, però les circumstàncies adverses (que ja veurem) seran superiors a les seves forces, les condicions massa desfavorables perquè ell les pogués modificar. Des d'unes formes de vida gens trencadores, aquests cinc anys que hem esmentat de Badia, home amb família nombrosa i ofici menestral, el porten a haver de combinar els seus compromisos amb la nova situació política. Situat a l'esquerra i entre els extraparlamentaris, el carlisme socialista, com a força operativa entrà en el si de la història de Catalunya i de l'Estat, i el PCC que el representà féu la seva aportació lleial a la lluita de la Catalunya democràtica contra el règim franquista.

Però Badia és potser invisible perquè, a més de formar part d'una força política que no aconsegueix els seus objectius, va ser un polític atípic. En primer lloc, fou un polític vinculat a la terra, en diferents oficis del sector primari, amb una afirmació pagesa permanent, com a ofici i com a exemple humà. No era advocat, professor universitari, empresari, economista, líder sindical o metge, com són alguns dels líders del moment. No era un polític barceloní, tot i que, com li recomanà Joan Reventós, si es volia fer política s'havia de viure a Barcelona. Ell hi baixava cada dia quan dirigia el PCC, com m'ha explicat el seu fill Jaume, però Barcelona no era el seu món. Fou, doncs, un polític que no reeixí i que passà a servir la seva gent en un lloc modest. No arribà, doncs, com la majoria dels seus companys d'oposició, a ser diputat, ministre o president. I fou un polític atípic perquè visqué conforme al que em semblen unes idees centrals, inicials: l'esperit cristià, l'austeritat i l'arrelament a un país concret, amb un criteri de «comunitat moral», que volia conservar i equilibrar.

Vist com a ciutadà corrent de la Catalunya dels anys quaranta als setanta, la trajectòria de Badia ens planteja un «exemple de reconciliació nacional»,⁵ segurament el recorregut que fan la major part dels nostres ciutadans que van viure el conflicte civil de 1936-1939. Per què costa de reconèixer que el recorregut de Badia és un recorregut molt comú entre els nostres pares i avis? De la repressió dels «rojos» al fàstic pels «nacionals»: de tres anys de patiment a quaranta anys de nul·litat.

5. Sobre l'oposició democràtica, opinava Badia: «Ningú no ens havia fet retret de la participació del requetè en el bàndol nacional, perquè creien sincer el nostre desig de reconciliació». Josep BADIA (2006), «Els fets de Montejurra (1976): una experiència personal», a *Miscel·lània carlina*, Solsona, Fundació Pública Comarcal Francesc Ribalta.

Si Badia té diferents elements d'invisibilitat i originalitat (segurament relacionats), la força política que ell representa, el PCC, també.

El carlisme s'anà tornant invisible perquè era una força política del bàndol vencedor que esdevingué vençuda. Element important per entendre'n l'evolució: l'única força de l'oposició a Franco que provenia del bàndol «nacional», els altres o provenen del període republicà (UDC, PSUC, ERC) o de les forces democràtiques de nou encuny (Moviment Socialista de Catalunya, Reagrupament Socialista i Democràtic de Catalunya, CDC, Esquerra Democràtica de Catalunya, Front Nacional de Catalunya, Partit Popular de Catalunya...) o de l'abundosa influència d'un nou marxisme creat a l'entorn de l'exemple xinès, del Maig del 68 o de les revolucions postcoloniales (Partit del Treball, Moviment Comunista, Organització Revolucionària de Treballadors, Lliga Comunista Revolucionària, Partit Socialista d'Alliberament Nacional, PSAN-Provisional, Bandera Roja...).

El Partit Carlista era un partit amb ingredients únics. Un partit d'inspiració cristiana, regit per laics, que feia un procés accelerat d'allunyament i de diferenciació de l'integrisme. Un partit d'esquerres no marxista defensor d'una proposta no estatalista, sindicalista i impulsora del poder de la base, partidària del que seria un projecte profund de transformació social i del que avui en diríem radicalitat democràtica, d'un cert caire llibertari.

Una força política amb transformació accelerada en un quàdruple sentit:

a) Una força política amb transformació veloç en el context polític general alterat per nous grups,⁶ amb una confusió pública de sigles i tensions polítiques (escissions, exclusions, fusions...), i en un procés de radicalització ideològica evident, però que elaborà ella mateixa una alternativa política original trencant els antecedents, en una època d'adopció de referents ideològics entre les forces presents al nostre país (eurocomunistes, socialdemòcrates, liberals, maoistes, guevaristes, trotskistes...).

b) Un procés polític en què el darwinisme polític, pel resultat de les eleccions del 15 de juny de 1977, es va aplicar d'una manera definitiva i el PCC el va patir en no tenir ni l'oportunitat de participar-hi, ni la possibilitat de fer sentir la seva veu a les Corts.

6. Se'n deia «sopa de lletres», plat freqüent de la dieta del moment de brou amb pasta de sopa en forma de lletretes, referint-se a l'allau de sigles de partits que poca gent coneixia i generava confusió.

c) L'evolució d'un partit polític que s'ha de transformar radicalment per modificar la percepció del que era el carlisme. Trencar-ne la imatge arrelada d'uns membres del bàndol franquista «especials», que era de domini públic que havien tingut diferències amb els falangistes, i que històricament havien format part del sistema polític català. No tenien gaire impacte en els mitjans de comunicació, gaudien d'uns recursos limitats, no eren gaire gent i alguns no entenien l'evolució cap a l'esquerra.

d) Un catalanisme peculiar, el carlí. Poc semblant al majoritari, centrat en la defensa d'un poder polític propi, la vocació de transformar l'Estat per fer-lo democràtic i plurinacional i la defensa de la llengua i la cultura catalanes. El carlí era un patriotisme català centrat en la llibertat inalienable dels catalans (els furs en llenguatge clàssic o drets històrics), unes característiques morals a defensar i l'arrelament a la terra.

JOSEP BADIA (1926-2013), ANTECEDENTS

Badia començà a treballar la terra als 14 anys, va ser pagès fins als 25 en una propietat de secà, amb ametllers, presseguers i oliveres. Quan es casà, deixà la pagesia i muntà una carnisseria (a casa els sogres eren peixaters). A finals dels cinquanta treballà en una casa de pinsos (Piensos Dula i Piensos Ganador), que, a més de vendre pinsos, tenia un servei de veterinària que ell desenvolupà. Fou, també, secretari de la cambra agrària local. En les seves paraules, «va fer diversos oficis relacionats amb el món de la pagesia, i pagès, carnisser i ramader».⁷ Casat amb Maria Pujol, formà una família nombrosa, de set fills, que no li féu oblidar la seva activitat cristiana. Va ser membre de la Joventut Obrera Catòlica, però també participà d'una vida parroquial intensa al poble de Callús i treballà en la reconstrucció del temple de Sant Sadurní, que n'és la parròquia, de la qual dues institucions van ajudar a cohesionar el poble: el Centre Parroquial i l'Escola Parroquial; Badia participà, a més, en el teatre i les caramelles.⁸

7. Recull biogràfic aplegat per la família, format per documents personals i retalls de premsa que m'ha ajudat a confegir aquest treball.

8. Segons Josep Badia, va ser especialment important mossèn Josep Roqueta: «Ell va agrupar els cristians a l'entorn de la parròquia i va fer del culte una cosa viva i sincera», *Gazeta de Manresa*, 13 de gener de 1977. Recull biogràfic. Una altra influència important fou mossèn Josep

BADIA I EL CARLISME

Badia no provenia de nissaga carlina, s'hi va vincular el 1942, de la mà del mestre destinat a Súria Salvador Campàs, i també dels carlins manresans.⁹ Però havia viscut la Guerra Civil en primera persona, atès que la seva família havia estat perseguida pels revolucionaris. Els carlins, segons Badia, s'havien revoltat contra la República perquè:

Las jerarquías de la Iglesia, por la cual la mayoría de carlistas sentían un temor reverencial, y los caciques integristas, junto con el hecho real del sectarismo religioso y el desprecio de algunas tradiciones, familia, estructura agraria, etc., de que algunos partidos de izquierdas hicieron gala inclinaron la balanza hacia un movimiento que no se perfilaba tampoco en aquel entonces [...] como la dictadura que inició el general Franco.

Salvador Campàs va poder constatar que «hi havia una gentada imponent de poble sa i cristià que li donava suport. Sense el poble, Franco no hauria guanyat la guerra».¹⁰

En el que era el partit espanyol més antic, hi trobava «un profund sentiment religiós, anava molt lligat a una inquietud social i, a més, es sentia un esperit foralista i de respecte a la diversitat d'Espanya». Per tant, per Badia el carlisme va ser una opció ideològica, però no familiar,¹¹ tot i que l'herència familiar era forma usual de transmetre l'ideari tradicionalista. Certament, aquesta orientació no es podia encabir fàcilment en la visió franquista de la política, per això hi havia sectors carlins que, ja des dels primers anys d'acabada la Guerra Civil, demostraven incomoditat amb el règim. El Decret d'Unificació (abril de

---

Junyent; veg. *Regió 7*, 19 de gener de 1993. Format al Seminari de Vic, estudià filosofia i lletres a la Universitat de Barcelona i Teologia i Arqueologia a la Universitat Gregoriana. Consiliari comarcal d'Acció Catòlica i vicari de l'església del Carme a Manresa. Dirigi la revista *Quaderns de Pastoral*. Traduí al català Rilke i Hölderlin, veg. *Diccionari d'Història Eclesiàstica de Catalunya*, vol. II, p. 452.

9. Recull biogràfic, José Carlos CLEMENTE (1977), *Nosotros los carlistas*, Madrid, Cambio 16, p. 197.

10. CLEMENTE (1977), p. 198, a *Miscel·lània carlina: VIII Seminari d'història del carlisme* (2006), Solsona, Fundació Pública Comarcal Francesc Ribalta, p. 80-81.

11. A CLEMENTE (1977), p. 197, detalla que la preocupació s'estructurava des de la doctrina social de l'Església.

1937) pel qual els carlins perdien la seva personalitat política per integrar-se en el nou partit únic, FET y de las JONS, no va ser acceptat majoritàriament,¹² perquè els carlins s'havien adherit a la sublevació, però no al règim establert posteriorment i, com recordava Carles Hug de Borbó: «Hubo un pacto entre el carlismo y el Ejército, en este caso a través de la persona del general Sanjurjo».¹³ Per la creixent distància carlina vers el franquisme, Badia ens recordà que el règim ««era vist com una usurpació»; a més:

Yo diría que la actitud política venía marcada por tres signos destacados: el cansancio, la frustración y una remota esperanza. Los carlistas que habían hecho la guerra se sentían cansados, excombatientes generosos muchos de ellos, no quisieron prebendas ni privilegios (excepto la minoría de traidores pasados al franquismo) [...] se sentían además frustrados, sus centros clausurados o clandestinos, su prensa incautada, sus cuadros o políticos deshechos, se preguntaban una y otra vez: ¿para esto fuimos a la guerra?¹⁴

En unes altres declaracions, Badia apuntava més consideracions de l'actitud del carlins en acabar la guerra:

Algunos carlistas nobles traumatizados por la guerra y desengañados de los resultados de la misma, se retiraron a sus casas en cierto modo un poco avergonzados de su ingenuidad.¹⁵

Altres cops, com recull Jaume Campàs,

[...] els carlins desconeixien el factor terror a la rereguarda portat a terme per Franco a la zona nacional. A mesura que es va anar descobrint s'horroritzaven d'aquells actes. Per aquest motiu se sentien totalment traïts.¹⁶

12. Treball de Jaume CAMPÀS a *Miscel·lània carlina: VIII Seminari d'història del carlisme* (2006), p. 91.

13. José MOYA ANGELER, «Carlos Hugo, el carlismo renovado», *Destino*, 26 de febrer de 1976.

14. CLEMENTE (1977), p. 197.

15. «Declaraciones de Josep Badia Torras», *La Vanguardia Española*, 26 de febrer de 1976.

16. *Miscel·lània carlina: VIII Seminari d'història del carlisme* (2006), p. 81.

Més enllà dels militants, els dirigents del carlisme, com el seu «rei» Xavier, arran de la mort de Franco, donaven una visió de la seva obra, que consideraven que es fonamentava en la corrupció i l'engany:

Un régimen que no solo reprime violentamente sino que corrompe los valores espirituales y culturales sobre los cuales pretende basarse para engañar mejor a un sector honesto y patriótico e intenta mantener enfrentadas las dos Españas antagónicas.¹⁷

Però també des de la visió que transmeté el pare de Josep Badia al seu fill, –«Malaguanyada tanta sang vessada, no hem après la lliçó»–,¹⁸ a qui comunicava la idea d'un conflicte inútil, però també una experiència negativa viscuda directament:

Mi padre, alcalde accidental a la entrada de las tropas nacionales, dimitió a los quince días por las incompatibilidades con los vencedores que, llegados de San Sebastián, solo traían espíritu de revancha y se dedicaron a aprovecharse de la situación para enriquecerse nuevamente.¹⁹

EVOLUCIÓ DEL CARLISME FINS A LA CONSTITUCIÓ DEL PARTIT CARLISTA

Al llarg del franquisme, el carlisme va ser un moviment fracturat políticament entre quatre orientacions: els partidaris de Don Xavier de Borbó-Parma, als quals es vincularà Badia; els carlooctavistes, partidaris de Carles VIII, sota els auspicis del règim franquista; els sivattistes, arrelats especialment al nostre país, amb una orientació antifranquista, però destacadament integristes, i els qui volien reconèixer Don Joan, fill d'Alfons XIII, els *estorilos*. Un moviment polític que, si bé era tolerat, no podia desenvolupar una activitat regular i pública ja que, segons Carles Hug de Borbó, «el carlismo fue vencido aunque estuvo en el campo de los vencedores» i no n'han acceptat les condicions: «No nos hemos

17. José Carlos CLEMENTE (2001a), *Crónica de los carlistas. La causa de los legitimistas españoles*, Barcelona, Martínez Roca, p. 184.

18. Josep BADIA I TORRAS, «Carta oberta al senyor Arderiu», *Regió 7*, 20 de novembre de 1996.

19. CLEMENTE (1977), p. 198.

rendido, lo cual ha supuesto una persecución muy dura y constante».²⁰ Don Xavier expressava així aquest lament el 1945:

Sin vosotros [requetés] no se hubiera podido llevar a buen término la guerra pero luego se ha olvidado, desgraciadamente, vuestra generosa aportación.²¹

La divergència amb el règim sempre seria menor davant de l'amenaça que s'havia vençut en comú: fins quan?

Cap a finals dels cinquanta, Joaquín Cubero recull la voluntat de millorar la presència i la incidència del carlisme en el règim. Fou aleshores que es permeteren constituir els cercles culturals Vázquez de Mella i s'autoritza la Germandat Nacional d'Antics Combatents de Terços de Requetès.²² El discurs de Carles Hug a Montejurra de 1958 no oblidà el record de l'Alzamiento, però introduí nous elements en el seu discurs: la distribució de la riquesa, el paper dels sindicats en la societat, el pluralisme, l'Europa federal i la relació entre llibertat i tradició.²³ Un any després, tot i esmentar l'aportació carlina a la Guerra Civil, però no a Franco ni al seu règim, proposava una nova monarquia social, popular i federativa.²⁴ Cal destacar que federal i/o federativa era un terme abominat pel règim, al mateix nivell que «separatismo», «marxismo», «anarquismo»... El 1961 el príncep Carles Hug, manifestant el sacrifici «al mayor enemigo de la civilización cristiana» i «los principios que salvó nuestra Cruzada», dedicà el següent pensament a Franco: «Los pueblos solo reconocen a sus capitanes cuando estos han sido capaces de servirlos y conducirlos a la paz. El poder para ser legítimo necesita un asentimiento popular».²⁵

20. Carlos Hugo DE BORBÓN PARMA (1976), *Qué es el carlismo*, Barcelona, La Gaya Ciencia, p. 12; José MOYA ANGELER, «Carlos Hugo, el carlismo renovado», *Destino*, 26 de febrer de 1976.

21. «A mis queridos requetés y carlistas» (manifest de 29 de juny de 1945).

22. Joaquín CUBERO (2014), «Oposición a l'Estat franquista i evolució ideològica (1968-1975)», *carlistescat.blogspot.com.es*

23. Javier LAVARDÍN (1976), *El último pretendiente*, París, Ruedo Ibérico, p. 59; José Carlos CLEMENTE (2001b), *Carlos Hugo de Borbón Parma. Historia de una disidencia*, Barcelona, Martínez Roca, p. 165-168.

24. «Carta-manifiesto de S.A.R. el príncipe de Asturias Don Carlos de Borbón-Parma, hijo de S. M. el rey Don Javier, leída en la cumbre de Montejurra ante más de 75.000 carlistas el 8 de mayo de 1960», a CLEMENTE (2001b), p. 168-172.

25. «Mensaje del príncipe Carlos, 18 de julio de 1936 - 18 de julio de 1961».

En anys posteriors, a Bilbao, el 1963, els carlins organitzaren un acte sobre els Furs i acabaren cantant *Gernikako Arbola*. El 1964, en una visita a Barcelona, Carles Hug acabà un parlament amb un «Visca Catalunya» i s'entrevistà amb personalitats catalanistes. Lavardín indica que «lo cierto es que, a partir de aquellas fechas, los carlistas catalanes acentuarían cada vez más el carácter de hijos de Cataluña». Circumstància que es podia palesar en el discurs de qui era, aleshores, cap regional, Josep Prat Piera, qui «en catalán, pronunció un discurso violento y anticontralista».²⁶

El 1965 Don Xavier proposava una mesura de reconciliació nacional: «Es necesario conseguir la participación de todos, incluyendo, por tanto, los no monárquicos, porque la democracia en la Monarquía tradicional, más aún que en el votar, está en el participar».²⁷ Mentre dirigents carlins com Valiente, Márquez de Prado o Zamanillo mantenien la relació cordial amb el règim, joves dirigents que no havien viscut el trauma de la Guerra Civil, com Pérez de Lema, dirigent del Moviment Obrer Tradicionalista, una de les noves estructures que canviarien radicalment el carlisme, afirmava: «Tenemos la obligación de participar en el proceso que debe culminar con la instauración de la Monarquía que, si es social, será democrática». Fets com aquest permetien preguntar-se si el carlisme formava part ja de l'oposició al règim.²⁸ El 1965 es posaven les bases per a la creació dels GAC (Grups d'Acció Carlina), que portarien el carlisme a posicions inèdites fins aleshores.²⁹

El 1966 se suspengué un Congrés Nacional Carlí i Don Xavier qualificà el carlisme de moviment actual i democràtic; un comentari de *Le Monde* indicava el següent:

Los carlistas, que habían apoyado al general Franco durante la Guerra Civil [...] han pasado a la oposición hace algunos meses.

Aquests posicionaments creaven molts recels entre aquells carlins que es consideraven vinculats al règim pel record del passat i l'abominació dels «ro-

26. LAVARDÍN (1976), p. 246.

27. LAVARDÍN (1976), p. 251.

28. LAVARDÍN (1976), p. 258.

29. Jordi CANAL (2000), *El carlismo. Dos siglos de contrarrevolución en España*, Madrid, Alianza, p. 367.

jos», els «separatistas» i el «contubernio judeo-masónico». La incomoditat més palesa amb el règim es manifestà arran d'una entrevista publicada a *The New York Herald Tribune*: «Carlos Hugo representa una fuerza no comprometida que se opone a ciertas ideas políticas del actual régimen. Pide un gobierno democrático para España, la descentralización del gobierno, sindicatos libres, una completa reforma social» i una proposta que provocaria la ira dels franquistes: «Se muestra a favor de las relaciones diplomáticas con la Unión Soviética».³⁰ Qüestió inassumible per un règim polític anticomunista per essència.

Amb normalitat, el gruix del carlisme català va integrar-se progressivament en dos processos que el distanciaven del franquisme: l'esllanguiment del clima de Guerra Civil i els seus traumes i canvis dins del catolicisme. Sectors del carlisme no restaven, doncs, al marge dels qui criticaven el règim i s'hi oposaven. No eren d'aquest món. A les diferències amb el règim, s'hi afegia una nova circumstància. Des de la perspectiva d'un intel·lectual que venia de la Catalunya republicana, Manuel Cruells, a partir de 1960 percebia una circumstància general:

La sociedad catalana, en general, se recupera y olvida la gran decepción sufrida [la Guerra Civil]. Se constata de forma inequívoca que, en las nuevas promociones, el franquismo no tiene ya influencia, e incluso los que individualmente se habían dejado arrastrar en un principio, se retractan ahora de sus primitivas adhesiones al régimen establecido.

Sectors catòlics començaven a manifestar obertament la seva discrepància amb el règim, que explicaven amb les declaracions de l'abat Escarré a *Le Monde* i la campanya «Volem bisbes catalans» i «se produce entonces un proceso de divorcio entre los postulados ideológicos que habían informado nuestra Guerra Civil en el campo catalán republicano y las ideologías que se manifiestan en las nuevas promociones que se incorporan a la lucha política contra el franquismo».³¹ El fantasma de la Guerra Civil s'anava esvaint i els bàndols polítics anteriors s'esquerdaven, com també els seus objectius. El «fins quan» que hem esmentat abans començà a ser aleshores.

30. LAVARDÍN (1976), p. 273-274. L'entrevista es va difondre multicopiada en els ambients carlins.

31. *Destino*, 24 de març de 1977.

EL CARLISME I EL CONCILI VATICÀ II

Jordi Canal detalla tres factors per entendre els canvis en el carlisme dels anys seixanta; dos ja els hem esbossat: la renovació generacional dels qui no han viscut la guerra i la persistència de l'autoritarisme franquista. Un nou element, però, va ser el Concili Vaticà II (com han reconegut altres especialistes).³² El Concili provocà, com recordava Ricardo de la Cierva, un disgust polític molt gran a Franco en despullar el règim del «paraigua» protector catòlic. Això donà una doble eina als sectors carlins, que podien aprofitar la benedicció eclesial per allunyar-se finalment de Franco i iniciar-ne la resposta.³³ L'any 1966 les conclusions del Concili eren clares i calia començar-les a aplicar; i tant dins de l'Església espanyola com dins del carlisme s'oferirà resistència a les transformacions proposades.³⁴

Certament, Agustí de Semir parlava d'una Església catòlica «peregrina» a partir del Concili i sectors carlins varen fer-se a mida un procés semblant.³⁵ El Concili va ser decisiu en el camí emprès pel carlisme. També cal destacar que el 1965, a la fi del Concili, segons Cubero s'incrementaren les tensions amb el franquisme, fos pel desenvolupament d'una xarxa associativa carlina que no es podia controlar, fos per l'influx de les conclusions eixides del Vaticà, que eren seguides amb atenció pels creients catòlics, especialment a Catalunya. Sota l'impuls de Carles Hug, diu Jaume Campàs: «La nova doctrina conciliar el portà a replantejar les bases ideològiques del carlisme per a nous temps». Fins aquí hom podia semblar que allò que es pretenia era alliberar-se del lligam amb la jerarquia catòlica per fer política fonamentada en principis cristians, però en els textos conciliaris no hi havia només un aprofitament del canvi del paradigma del que havia de ser l'Església en un món canviant, sinó propostes que conformaran elements del nou programa carlí, com recull Javier Onrubia:

32. CANAL (2000), p. 367.

33. JORDI LÓPEZ CAMPS (1977), *El pluralisme polític dels cristians*, Barcelona, L'Avenç, p. 32.

34. LÓPEZ CAMPS (1977), p. 32-33.

35. LÓPEZ CAMPS (1977), p. 6.

Esa opción socialista del carlismo se fue perfilando con las influencias de los llamados «socialistas utópicos» y de las nuevas ideas proclamadas por el Concilio Vaticano II.³⁶

Els dos sants pares del Concili, Joan XXIII i Pau VI, van ser els referents de Badia.³⁷ No va ser, doncs, només el canvi que significà que l'Església passés a existir «per servir i no pas per ser servida», la qual cosa volia dir que s'alliberà del lligam secular que vinculava la jerarquia catòlica i el carlisme, i que dinamità el pes i la influència del pensament integrista, tan important dins del carlisme, que relacionava el poder del catolicisme amb el caràcter oficial i decidí en la força de l'Estat. Per això els documents conciliars proclamaven que «la seva força [la de l'Església] no se sosté en els poders públics, en una estructura “socialment” cristiana, o en una situació de privilegi».³⁸ Per aconseguir un desig ben explícit: «L'Església res no desitja amb tanta ardor com poder-se desplegar lliurement i en avantatge de tothom sota qualsevol règim que respecti els drets fonamentals de la persona» i per ser més contundent encara i remarcar del tot l'allunyament de la vinculació poder temporal-poder espiritual: «L'Església, que per raó de la seva funció i de la seva competència, no es confon per res amb la comunitat política ni està lligada amb cap sistema polític».³⁹

Conseqüentment amb això, no hi havia d'haver un Estat oficialment catòlic com era l'Espanya de Franco: «La comunitat política i l'Església en llur propi camp són recíprocament independents i autònomes».⁴⁰ Igualment, el 1965 un òrgan carlí criticava un terme car a l'integrisme: la unitat catòlica, per a la qual unitat territorial i catòlica tot era u.⁴¹

A partir dels documents conciliars *Mater et magistra* (1961), *Pacem in Terris* (1963) i també *Gaudium et spes* (1965), què podia permetre al carlisme, que

36. JAVIER ONRUBIA (2001), *La resistencia carlista a la dictadura de Franco: los Grupos de Acción Carlista*, Madrid, Magalia, p. 29; CAMPÀS, a *Miscel·lània carlina: VIII Seminari d'història del carlisme* (2006), p. 91.

37. Entrevista amb Jaume Badia, 5 de novembre de 2014.

38. *Documents del Concili Vaticà II* (1966), Barcelona, Estela, p. 576 i 450. A la constitució *Gaudium et spes*, punt 42, afirmava que «la missió que Crist confia a la seva Església no és d'ordre polític, econòmic o social, sinó que el fi que li prefixà és d'ordre religiós»; pel que fa als privilegis de l'Església, vegeu el punt 76 de la constitució.

39. *Documents del Concili Vaticà II* (1966), p. 620 i 668.

40. *Gaudium et spes*, punt 76.

41. LAVARDÍN (1976), p. 260.

es volia renovar, tenir noves orientacions més enllà d'acabar amb l'integrisme? A banda de la crítica a l'integrisme i a les seves conseqüències, hi havia també una nova forma de ser en el món, ben diferent de la crítica anterior de la institució que a l'Estat espanyol el món civil li girava l'esquena i es quedava aïllada, la institució que condemnava els discòls, els «impius» i els apartats i que afirmava que només en l'Església catòlica hi havia la societat perfecta i la salvació.

Més que aïllar-se del món, tot reconeixent l'autonomia «de la ciutat temporal», si aquest no compartia els objectius de l'Església, «cal, doncs, conèixer i comprendre el món en el qual vivim, les seves esperances, les seves aspiracions». Perquè l'Església en formava part i podia rebre'n l'ajut i la influència⁴² i entendre que les bases immòbils ultramontanes que podia portar una determinada visió del tradicionalisme ja no les compartia el catolicisme a partir «d'una veritable transformació cultural i social»,⁴³ que «el canvi de mentalitat i d'estructures fa que sovint siguin trobats discutibles els valors transmesos» i «les estructures, les lleis i les maneres de pensar de sentir que ens han transmès els avantpassats no sempre semblen ben adaptades a l'estat actual de les coses» i, com a conseqüència de tot plegat, hom pugui parlar «d'una nova època de la història humana».⁴⁴ Més enllà d'un plantejament sobre les transformacions, el Concili proposà una aposta: «Cal introduir una renovació de mentalitat i profundes modificacions de la societat»⁴⁵ i una forma d'aconseguir-ho ja no era la condemna dels altres sinó que «l'Església confessa haver tret molt de profit i poder-ne treure més encara, fins i tot de l'oposició dels seus adversaris i perseguïdors».⁴⁶ Més que una tradició immutable, començava un concepte de tradició dinàmica.

El criteri estàtic de la Tradició apareixia aleshores en els documents conciliaris com un interrogant: «Com cal afavorir el dinamisme i l'expansió de la nova cultura, sense que minvi la fidelitat envers l'herència de les tradicions?».⁴⁷

Després de l'alliberament (autoritzat) de la vinculació de la jerarquia eclesial que els durà a fer una política d'esquerres influïda pels valors de l'Evangeli i de la

42. *Documents del Concili Vaticà II* (1966), p. 169, 577 i 624. L'encíclica *Gaudium et spes* recull en el punt 40 que «la mateixa Església esdevé un objecte de consideració, en tant que existeix en aquest món i amb ell viu i obra».

43. *Gaudium et spes*, punt 4.

44. *Documents del Concili Vaticà II* (1966), p. 580; *Gaudium et spes*, punt 54.

45. *Documents del Concili Vaticà II* (1966), p. 602.

46. *Documents del Concili Vaticà II* (1966), p. 625.

47. *Gaudium et spes*, punt 56.

constatació d'un *aggiornamento* producte de la consciència dels nous temps, plantejada la necessitat d'una voluntat reformadora producte de la vocació de servir la societat en conjunt, calia un darrer element: la fraternitat amb tots els homes per assolir objectius comuns, no necessàriament religiosos: «L'Església s'alegra de l'esperit de veritable fraternitat que floreix entre cristians i no cristians».⁴⁸ S'esbossava la possibilitat que els carlins a l'oposició, com féu Badia amb el Partit Carlí de Catalunya, en formessin part, col·laborant amb persones que no compartien la seva fe religiosa.

Oberta la possibilitat, trencada la inèrcia que semblava impossible, què proposava el Concili que fos útil per al carlisme en vies de redefinició, sota la direcció de Carles Hug de Borbó? Fer progressar l'ordre temporal i millorar-lo constantment.⁴⁹ Un principi que havia de fer molt mal al règim franquista quan el 1964 celebrava els «25 años de paz»:

La pau no és mera absència de guerra, ni es redueix a l'establiment d'un sol equilibri de forces adverses, ni s'origina d'una dominació imperiosa; sinó que és anomenada rectament i pròpiament «obra de la justícia».⁵⁰

Per tant, albiraven un funcionament polític sense tancament ni vetos, en el qual regís un règim de llibertats com a garantia per preservar la dignitat de l'home, que era lliure de triar: «Cal observar sempre la regla general de la plena llibertat en la societat, segons la qual s'ha de reconèixer a l'home el màxim de llibertat» i en què el cristià no podia negligir el deure de participar-hi.⁵¹

Calia, doncs, per garantir la dignitat humana proclamar que «els seus drets i els seus deures són universals i inviolables» i «inalienables».⁵² El clam contra un sistema dictatorial, com el de Franco i les dictadures sota tutela soviètica, no permetia cap dubte en els documents conciliars: «És inhumà, en canvi, que l'autoritat política es degradi en formes totalitàries o bé en formes dictatorials contràries als drets de les persones o als grups socials». Per tant, calia que els homes triessin els seus governs i tenir en compte que la democràcia era la forma adient de conuiu en societat: «La doctrina abans exposada és plenament con-

48. *Gaudium et spes*, punt 84; *Pacem in Terris*, punt 153.

49. *Documents del Concili Vaticà II* (1966), p. 415.

50. *Gaudium et spes*, punt 76.

51. *Documents del Concili Vaticà II* (1966), p. 459 i 590; *Gaudium et spes*, punt 43.

52. *Documents del Concili Vaticà II* (1966), p. 602; *Gaudium et spes*, punt 10; *Pacem in Terris*, punt 7.

ciliable amb qualsevol mena de règims genuïnament democràtics». ⁵³ Per això calia defensar el dret de reunió i d'associació. ⁵⁴

La proposta del que fou el socialisme autogestionari carlí no sortia òbviament dels documents conciliars, però s'hi apropava en oferir una perspectiva cristiana de l'home a la segona meitat del segle xx. Calia situar l'home al centre de la vida econòmica i social. ⁵⁵ Un principi útil era el que establí el següent: «Com sigui que tots els homes dotats d'ànima racional i creats a imatge de Déu, tenen la mateixa natura i el mateix origen [...] ha de ser cada vegada més reconeguda la fonamental igualtat entre tots», sota la forma d'una «fraternitat universal». ⁵⁶

Mater et magistra recollia una cita de Pius XI segons la qual «la dictadura econòmica ha suplantat el mercat lliure; el desig de lucre ha succeït la desenfrenada ambició del poder, l'economia tota s'ha fet horriblement dura, inexorable, cruel». ⁵⁷ Per això proposava una rectificació de la marxa del sistema econòmic: «La reinserció del món econòmic a l'ordre moral i la subordinació plena dels interessos individuals i de grup als generals del bé comú». ⁵⁸ En aquest sentit, recuperant Lleó XIII, com recollia l'encíclica que esmentem, subratllava que el sosteniment de l'home era «superior també al dret de la propietat privada». ⁵⁹ Fins i tot a ulls dels carlins que volien renovar-se a partir d'un programa original, la referència que apareixia a *Gaudium et spes* podia arribar a interpretar-se com una «benedicció» d'un procés semblant a l'autogestió:

Els obrers i els pagesos volen no solament adquirir el necessari per al sosteniment sinó també, treballar, cultivar les seves qualitats personals; encara més, participar en l'ordenació de la vida econòmica, social, política i cultural.

I en un sentit semblant destacava que «els treballadors tinguin també part en aquestes decisions, i siguin ells mateixos directament o per mitjà de delegats lliurement elegits». ⁶⁰ Aquest marc conceptual renovat permetia, el 1965, al di-

53. *Documents del Concili Vaticà II* (1966), p. 667; *Pacem in Terris*, punt 47.

54. *Documents del Concili Vaticà II* (1966), punt 18.

55. *Documents del Concili Vaticà II* (1966), p. 651.

56. *Gaudium et spes*, punt 16 i 38.

57. *Mater et Magistra*, punt 36.

58. *Mater et Magistra*, punt 37.

59. *Mater et Magistra*, punt 43.

60. *Gaudium et spes*, punt 9, p. 657.

rigent del MOT Pérez de Lema considerar que «citaba varias frases de Carlos Hugo, para asegurar que el carlismo estaba en la socialización de Juan XXIII». ⁶¹

Més enllà d'un règim de llibertats i un sistema econòmic centrats en la persona, els documents papals oferien, a més, referents i oportunitats noves als carlins per a una renovada aspiració per resoldre les relacions entre els països hispànics i centrada en la defensa dels drets dels pobles. L'encíclica *Pacem in Terris*, que tanta esperança va generar entre els sectors eclesials catalans, oferia l'acolliment vaticà a allò que va plantejar primer l'abat Escarré i després el bisbe Añoveros: ⁶² el respecte pel dret dels pobles, quelcom semblant i proper als antics furs. Un criteri general pontifici, i un criteri també carlí d'afirmació col·lectiva i també de col·laboració entre pobles era el que establia «que els ciutadans cultivin magnànimament, fidelment, l'amor a la pàtria, sense estretor d'esperit». ⁶³ A *Pacem in Terris* es proposava una nova humanitat sense pobles dominadors i dominats, sense persones que se sentissin súbdits de poders polítics que provinuessin de fora de la comunitat; contenia, a més, una afirmació especialment difícil d'acceptar per a l'Espanya de Franco:

Cal afirmar, de la manera més explícita, que una acció adreçada a reprimir i a sufocar la vitalitat i el desenrotllament d'aquestes minories és una gran violació de la justícia; i ho és molt més, si va dirigida a fer-les desaparèixer.

I a la pràctica:

Que els poders públics aportin la seva contribució a promoure el desenvolupament humà de les minories amb mesures eficaces a favor de la seva llengua, de la seva cultura, dels seus costums i dels seus recursos i de les seves iniciatives econòmiques. ⁶⁴

61. LAVARDÍN (1976), p. 258.

62. Es tracta dels documents següents: les declaracions a *Le Monde*, 13 de novembre de 1963; «El cristianismo, mensaje de salvación para los pueblos», homilia de 24 de febrer de 1974, del bisbe de Bilbao Antonio Añoveros, *Partit Carlista*, febrer-març de 1974.

63. *Documents del Concili Vaticà II* (1966), p. 667. El mateix concepte s'expressava a l'encíclica de Pius XI *Urbi arcano*. Al seu torn, Lleó XIII afirmava, sobre els drets de les nacions, en l'encíclica *Libertas praestantissimo*: «Ni condema tampoco la Iglesia el deseo de que cualquier nación quiera su propia independencia, libre de toda dominación extraña o despótica».

64. *Pacem in Terris*, punts 36, 37 i 89.

Proper a la doctrina social catòlica, el pensament carlí renovat no quedava gaire lluny del principi de subsidiarietat. Davant d'un Estat abassegador, situar-hi la persona i les comunitats com havien desenvolupat Pius XI a *Quadragesimo anno* (1931), i Joan XXIII a *Mater et magistra* i *Pacem in Terris*.

EL PARTIT CARLISTA A L'OPOSICIÓ

El Partit Carlista es va presentar com «el partit de les nacionalitats»,⁶⁵ tal com ho destacaven dos membres de la dinastia carlina, Carles Hug i Maria Teresa. Un espai polític clar, però inusual, atès el biaix ideològic que predominava. S'adequava així un dels objectius que especificava Jaume Badia, quan afirmava que el seu pare va introduir al carlisme el catalanisme en profunditat i, com veurem, aquests foren referents i objectius de la seva actuació.⁶⁶

El desencadenant del tram final de l'entrada del carlisme a l'oposició a Franco va ser l'orientació democràtica que anava prenent el gruix més actiu del carlisme, incrementat per la designació de Joan Carles de Borbó com a successor de Franco, i l'expulsió del territori espanyol de la família Borbó-Parma el desembre de 1968 arran de l'acta de Valvanera (La Rioja); tot plegat, «se había roto definitivamente con el franquismo y empezaba una nueva página de la historia de este movimiento».⁶⁷ L'any 1966 s'havien definit com «“un grupo de oposición constructivo e inevitable” en el seno del régimen del general Franco», segons el qual el carlisme era acceptable si ratificava el franquisme, però si no actuava així, se li aplicava la suspensió de qualsevol eina.⁶⁸ Des de Valvanera, però, el moviment de base i la dinastia carlina actuaven plenament en una mateixa direcció o activitat, si bé el motiu també tenia un rerefons ideològic que crec que no es pot deixar de tenir en compte i s'expressava en el significat de les paraules que va pronunciar Carles Hug: «Mi padre [Don Xavier] no ha creado la región de La Rioja; la ha reconocido. Los reyes carlistas no fabrican realidades

65. *IM*, gener de 1975; «La opción nacionalista de los carlistas catalanes», *Destino*, 1 de juliol de 1976; BORBÓN PARMA (1976), p. 21.

66. Entrevista amb Jaume Badia, 5 de novembre de 2014.

67. CANAL (2000), p. 369-379.

68. LAVARDÍN (1976), p. 266.

ni libertades: las reconocen».⁶⁹ El carlisme renovat es presentava com la garantia de les llibertats dels pobles d'Espanya davant del centralisme i l'uniformisme.

Segons Badia, el motiu del canvi en el carlisme, llargament covat, era degut també al següent:

[...] el deseo del sano pueblo carlista de sacudirse de encima tanto el lastre de una Guerra Civil que no ganaron, como el dominio doctrinal y orgánico de «jerarquías y santones» que habían desvirtuado el carácter popular y socialista del verdadero carlismo, así como la conciencia del vacío doctrinal que se pretendía esconder detrás de ampulosos «slogans» y frases que no concretaban nada [...] llevó a la base y a la Dinastía del Carlismo a la necesidad de plantearse una seria revisión de todos los textos ideológicos, históricos y contemporáneos y la necesidad de reestructurar el partido con unas bases doctrinales y de actuación que hicieron salir al Carlismo de las condiciones que le tenían bloqueado, a saber: su participación en la Guerra Civil, su confesionalidad religiosa, la sumisión de la base a los llamados «jefes naturales» [...], el romanticismo inoperante que se imponía por encima de la necesidad de actuar en política con sentido realista, el anticomunismo visceral [...].⁷⁰

Al seu torn, per Carles Hug es produeix un altre plantejament, centrat en els efectes de la Guerra Civil, i en la idea d'antifeixisme no republicà:

[...] está implícita en la voluntad de vivir de una comunidad política secular, profundamente traumatizada por la guerra, que se niega a fundirse, a desaparecer en las corrientes que constituyen el nuevo régimen fascista.⁷¹

Aquesta divergència havia comportat una posició de rebuig durant molt de temps, segons Carles Hug, «sin que apareciese una alternativa clara del modelo de sociedad».⁷²

Aleshores, quina era la base per la redefinició del programa carlí? Com afirmava Badia, calia tornar als orígens i actualitzar la doctrina a partir de «la estructura foral-federal. La defensa de los bienes comunales. La resistencia a cualquier

69. CLEMENTE (2001*a*), p. 161.

70. CLEMENTE (1977), p. 200.

71. BORBÓN PARMA (1976), p. 19.

72. *La Vanguardia Española*, 27 de gener de 1978.

dictadura o centralismo. El profundo respeto a la persona en su dimensión total». ⁷³ Carles Hug també destacava el sentit transformador que tenia la defensa dels drets dels pobles, element de divergència frontal amb el franquisme, partidari d'una Espanya uniformitzadora i centralista en extrem, que no havia assumit el poble carlí partidari de «los valores religiosos y el pacto inherente a la estructura monárquica, con el transfondo de las libertades regionales o forales, hoy expuesto como principio de autogobierno y de autodeterminación de los pueblos». En aquesta forma d'actuar hi trobava un «ferment revolucionari» del poble que l'oposava a l'Estat centralista-capitalista, a un despotisme il·lustrat, a la democràcia fictícia «de todo lo que pueda permitir a un Pueblo tener conciencia de su identidad y, por lo tanto, ser capaz de voluntad política autónoma». I conclouïa: «Frente a este “progresismo” a este liberalismo enfocado desde y para la clase privilegiada [...] se levanta una inmensa protesta popular». ⁷⁴

El carlisme renovat havia de començar una nova perspectiva de la seva trajectòria històrica, fos per justificar el nou enfocament, fos per rescabalar-se d'una situació que dins seu es considerava anòmala i injusta. Per Jordi Canal, els mateixos carlins refeien el relat del seu passat:

Hasta aquel entonces la historia del carlismo había sido elaborada por sus enemigos o bien por los tradicionalistas e integristas y, en consecuencia, era una historia falseada. Resultaba imprescindible, así pues, la construcción de una nueva historia del carlismo.

En aquest sentit, calia subratllar la importància legitimadora de la Guerra dels Matiners, quan carlins i republicans van col·laborar contra l'Estat, o l'orientació que prengué el carlisme sota Jaume de Borbó, el jaumisme, secundant sovint iniciatives del catalanisme, i el procés que estaven vivint aleshores, com a exemple de carlisme no reaccionari. ⁷⁵

Eren molts els elements per preparar el nou carlisme en un futur que s'albirava de llibertat. Ultra mirar de tornar a explicar el passat segons els seus punts de vista, calia posicionar-se vers l'eix religiós, seguint els paràmetres del Concili Vaticà II:

73. *La Vanguardia Española*, 26 de febrer de 1976.

74. BORBÓN PARMA (1976), p. 9-10.

75. CANAL (2000), p. 378.

La nostra filosofia s'inspira en una concepció cristiana de l'home i de la societat, rebutgem la confessionalitat de l'Estat i de qualsevol partit polític [...] i afirmem el profund respecte als valors espirituals de l'home.

Per això Carles Hug podia asseverar que l'integrisme havia abandonat el carlisme.⁷⁶

Segons Badia, calia una nova aproximació a la relació dirigents-massa en el carlisme. Considerava que el carlisme l'integraven «masas populares, generosas, nobles, humildes, dispuestas siempre al sacrificio si eran requeridas»; al seu torn, opinava sobre els dirigents: «Unos líderes que iban desde integristas de buena fe, a caciques manipuladores».⁷⁷ Calia canviar, doncs, els dirigents, no pas el poble.

El procés anomenat de «clarificació ideològica»⁷⁸ per redefinir el carlisme va tenir en els congressos del Poble Carlí (1970, 1971 i 1972) i en molts cursets de formació la pedra de toc, i la imatge també se'n va ressentir: el carlisme es presentava amb un nom nou, ja no era el vague Comunió Tradicionalista, sinó Partido Carlista, a l'Estat, i Partit Carlí de Catalunya, aquí (PCC, des d'ara). Badia donava aquesta raó als dos noms nous a emprar:

El nombre de Comunió Tradicionalista respondía efectivamente, a la concepción que, del colectivo humano que la formaba, se tenía; los dirigentes que eran en su mayoría integristas, repudiaban los partidos, que creían disgregadores y nefastos.⁷⁹

L'eina de la partitocràcia i dels sistemes polítics que consideraven corromputs. L'objectiu ja no era un «rei» i un cenacle director i una massa, sectorialment estructurada (joves, dones, atenció als desvalguts, hisenda, cercles, milícia) a partir de termes contundents com Déu, Pàtria, Rei i Furs, poc definits en termes polítics o interpretables segons tots els paràmetres, sinó que «la organización será de un Partido de masas abierto y dirigido por líderes políticos»,⁸⁰ el qual, segons Badia, ja no seria una força política per a un segment molt concret de la ciutadania, catòlic, antirevolucionari i monàrquic, sinó «para ofrecer un partido actual, dinámico

76. *Els grups polítics a Catalunya. Partits i programes* (1976), p. 36; BORBÓN PARMA (1976), p. 21.

77. CLEMENTE (1977), p. 197.

78. CLEMENTE (2001*b*), p. 146.

79. CLEMENTE (1977), p. 197.

80. *Som i Serem*, maig de 1971.

y atrayente para el ciudadano español». ⁸¹ De Comunió a partit, de tradicionalista a carlí, un canvi de components interns, d'objectius i d'estructura. En paraules de Carles Hug: «Estas personas si eran sinceras debían evolucionar por sí mismas. Si no evolucionaban, no cabían en el partido». ⁸²

Després d'un període de renovació generacional i de no integració i tensions amb el règim, però encara mantenint el record del Alzamiento i el record dels terços de requetès fins no feia tant, l'any 1971 Cecília de Borbó-Parma anunciava la fi de la transició: «Hoy día nos consideramos en el campo de los vencidos. El carlismo, por tanto, hoy está en la oposición». En poc més de dos anys s'havia clos el període d'entrada a l'oposició que havia començat amb l'expulsió de la «família reial» el desembre de 1968. ⁸³ Ara calia bastir una alternativa política nova.

Les primeres passes ja s'anaven fent territorialment. El 1970 Salvador Campàs era membre, en representació del PCC, de la Taula Rodona d'Osona i el 1971 una publicació carlina ja feia una crida a la unitat de l'oposició. ⁸⁴ El maig de 1972 el PCC i els Grups d'Acció Carlina s'integraven a l'Assemblea de Catalunya, que havia estat creada mig any abans. ⁸⁵ Els carlins entraren ben aviat a la gran plataforma unitària de l'oposició i també a l'organisme que agrupava específicament els partits opositors, la Comissió Coordinadora de Forces Polítiques de Catalunya. Hi coincidiren amb ERC, sector Andreu i Abelló; Partit Popular de Catalunya, de Joan Colomines; Unió Democràtica; Front Nacional de Catalunya; i Moviment Socialista de Catalunya, el sector afí a Joan Reventós, i la força amb més pes, el PSUC. ⁸⁶ Badia, després que als anys cinquanta fos el cap comarcal carlí, el 1973 accedí a la direcció del PCC. ⁸⁷ El novembre de 1972, quan es dugué a terme al Bages l'Aplec dels

81. *La Vanguardia Española*, 26 de febrer de 1976.

82. CLEMENTE (2001b), p. 147.

83. CANAL (2000), p. 371. «Línea política del carlismo», *Som i Serem*, maig de 1971.

84. *Som i Serem*, maig de 1971.

85. Gemma CABALLER (2007), *La lluita per la llibertat*, Barcelona, Ara llibres, p. 55. Ho van fer durant la tercera permanent de l'Assemblea de Catalunya, i s'hi integraren la Unió Sindical Obrera, la Solidaritat d'Obrers de Catalunya, el Partit Comunista d'Espanya (m-l) i el Front Revolucionari Antifeixista i Patriota. Carles Feliu de Travé seria detingut amb els 113 de l'Assemblea, *IM*, novembre-desembre de 1973.

86. Ricard MESTRES, «El Consell de Forces Polítiques», *Destino*, 1 de gener de 1976; «El Consell de Forces Polítiques de Catalunya. Partit Carlí de Catalunya», *Canigó*, 10 de gener de 1976.

87. Recull biogràfic. Afirmava a l'*Avui*, 24 d'abril de 1980: «Dels trenta-cinc anys de militància del Partit Carlí de Catalunya i els cinc anys de secretari general d'aquest partit», que

Tres Roures, un líder críticà Joan Carles com a continuador de Franco i de l'oligarquia, i aparegueren fulls volants dels GAC a Manresa.⁸⁸ Amb un esforç de superar l'esperit guerracivilita, els carlins a Catalunya i a l'Estat, fent un exercici de reconciliació nacional, treballaven braç a braç amb els comunistes per enderrocar la dictadura. A l'Estat s'integraven a la Junta Democrática, el 1974, i, tot dissentint pel seu caràcter centralista, entraven després a la Plataforma de Convergència Democrática.⁸⁹

Aquest procés en duia paral·lelament un altre de reagrupament carlí ultra al voltant de la Confederación Nacional de Excombatientes, de J. A. Girón de Velasco, i a la reconstitució de la Comunió Tradicionalista, la base de l'anomenat *búnquer* (baluard franquista contra qualsevol canvi), oposada a la línia de la Germandat d'Antics Combatents dels Terços de Requetès, impulsada pel marquès de Marchelina, que no s'hi volia adherir, i manifestà el seu suport a Carles Hug.⁹⁰ Aquesta divisió comportà que fins a la fi del franquisme es tingué una imatge d'un moviment dividit en dos corrents, en què els altres gaudien del suport d'importants mitjans de comunicació oficials. Al seu torn, els membres del Partit Carlista eren tractats com la resta de l'oposició: des de la censura.

Però quin espai polític volien ocupar? El plet dinàstic i monàrquic del carlisme, sense esdevenir una força republicana, havia de ser ressituat en l'ordre de prioritats. El príncep-dirigent, Carles Hug de Borbó, deixava ben clar en les declaracions a la premsa: «No estamos haciendo un pleito dinástico, sino un pleito democrático». La presència de Carles Hug representava el següent:

El heredero de la dinastía carlista que hoy preside una formación política, cuyo objetivo es alcanzar una sociedad socialista autogestionaria, no pretende, y así lo manifestó tras su retorno legal a España, ningún contencioso dinástico.⁹¹

---

va abandonar, com es veurà, el 1978. Segons *Memòria i Història de Manresa*, «Badia va exercir el càrrec de secretari general del PCC de 1973 a 1978».

88. *IM*, gener de 1973.

89. CLEMENTE (2001a), p. 174-179. *La Vanguardia Española*, 31 de juliol de 1974.

90. *La Vanguardia Española*, 6 de juny, 6 i 26 de novembre de 1974, 5 de gener i 11 de març de 1975.

91. *La Vanguardia Española*, 27 de gener de 1978; *El País*, 1 de juny de 1976; *Canigó*, 16 de juliol de 1977.

Calia actualitzar allò que interpretava el secretari general del Partido Carlista, José María Zavala, com a essència del monarquisme carlí per no fer-ne una simple baralla dinàstica:

Los elementos constitutivos de la monarquía carlista surgirán de la soberanía popular que reconocía a esta dinastía como posible representante de una forma monárquica que garantizara la continuidad y permanencia intangible de las libertades forales y los principios de justicia.

Qui exercia aquesta funció, Carles Hug de Borbó, considerava la dinastia carlina com el baluard dels drets del poble davant l'oligarquia. S'establia un pacte dinastia-poble, que condicionava la successió per la sang.⁹² El PCC proposava una estructura mixta, doncs:

Vol tornar a la societat la seva estructura natural republicana (Federació de repúbliques socials), elegeix per a la construcció de l'Estat la fórmula monàrquica com a instrument de defensa i arbitratge.

Al seu torn, Cubero considera que la monarquia garantia la unitat federal en la diversitat de pobles i equilibrava i garantia els canvis revolucionaris.⁹³

El carlisme, segons Carles Hug, tenia dos elements: el poble carlí i el Partit Carlí, que n'era l'avantguarda, amb una dinastia, els Borbó-Parma, representada pel «rei» Xavier i el «príncep» Carles-Hug, a més de les seves germanes, igualment implicades en el projecte, Maria Teresa, Neus i Cecília (no era tota la família). Cosa que donava un tarannà únic al carlisme.⁹⁴

Era un partit de classe i una federació de partits de les nacionalitats que formen l'Estat.⁹⁵ Malgrat la voluntat de ser un partit normal partia, però, d'un element d'adscripció comunitària (el poble carlí i la seva dinastia), no general. En la constitució d'una alternativa política es definia com a «partit polític de base popular, democràtic, socialista, federal i monàrquic». L'eix de la seva alter-

92. BORBÓN PARMA (1976), p. 19 i 48.

93. *Els grups polítics a Catalunya. Partits i programes* (1976), p. 36-37; CUBERO (2014).

94. BORBÓN PARMA (1976), p. 21.

95. BORBÓN PARMA (1976), p. 21.

nativa era una proposta innovadora: l'autogestió més enllà de l'àmbit econòmic (hi tornarem).

La seva dinàmica revolucionària el porta cap a la constitució d'un sistema de Socialisme en Llibertat basat en el desenvolupament progressiu de l'Autogestió Global en tots els camps assegurant la participació integral de tots els homes i de totes les comunitats en aquest procés, amb el ple exercici de la seva sobirania.⁹⁶

Però l'estructuració de l'alternativa del carlisme renovat no passava només per la formació d'un partit, mentre el carlisme tradicionalista seguia vinculat a la fi del règim franquista a la idea de comunió. Certament el PC n'era l'eix vertebrador, però les exigències de la clandestinitat (i les servituds) provocaven estructures diferents. Des de la influència d'ETA en la lluita frontal contra el règim franquista, altres organitzacions en aquest període feren acte de presència en l'activitat violenta contra els organismes de força de la Dictadura i els seus representats: el FRAP, el Movimiento Ibérico de Liberación, Organització de Lluita Armada, Front d'Alliberament Català, «la casa», dit Exèrcit Popular Català, que estructurava Jaume Martínez Vendrell prop del Front Nacional de Catalunya...⁹⁷ També, doncs, el carlisme, que tenia una tradició violenta reconeguda al llarg de tres guerres i la Guerra Civil. Aquest capteniment es concreta en els Grups d'Acció Carlina (GAC), que actuaren amb més intensitat entre 1968 i 1973, a partir de l'expulsió de la família Borbó-Parma del territori espanyol. Es va produir la col·laboració entre els GAC i ETA, i accions com ara assalts a mitjans de comunicació del règim, robatoris a empreses i bancs i actes de propaganda revolucionària van ser la seva carta de presentació, especialment a Euskalherria i el nord de l'Estat, sense, però, que es cometessin atemptats personals.

96. *Els grups polítics a Catalunya. Partits i programes* (1976), p. 35.

97. Sobre les diferents organitzacions vegeu aportacions recents com: Riccardo GUALINO (2011), *FRAP: una temporada en España*, Madrid, Amargord; *El Fons MIL: Entre el record i la història* (2006), Catarroja, Barcelona, Afers, Centre d'Estudis Històrics Internacionals; Francesc ESCRIBANO (2001), *Compte enrere. La història de Salvador Puig Antich*, Barcelona, Edicions 62; Oriol FALGUERA (2014), *L'Exèrcit Popular Català (1969-1974): la casa*, Barcelona, Rafael Dalmau; Àlvar VALLS (2014), *Al cap dels anys. Militància, presó, exili (1970-1998)*, Barcelona, Edicions del 1979; Ferran DALMAU, Pau JUVILLÀ (2010), *EPOCA, l'exèrcit a l'ombra*, Lleida, Jonc; Blai MANTÉ (2009), *FAC, Front d'Alliberament Català: sabotatge per la independència (1966-1977)*, Barcelona, Base.

Segons J. Onrubia, amb els GAC «se manifestó la inquietud de los jóvenes carlistas por la lentitud en la adopción de posturas revolucionarias y avanzadas del PC». Els seus membres, en concretar-se l'orientació d'esquerres, es varen integrar al PC. Els GAC no van ser reconeguts pel Partit Carlista, perquè en rebutjava els mètodes violents, però les accions dels grups «probaban que el antifranchismo del que hacía gala el Carlismo no era mera retórica».⁹⁸ Dissolts el 1973, els GAC, segons Onrubia, van estructurar breument un braç polític, les Forces Actives Revolucionàries Carlistes (FARC).⁹⁹

EL PARTIT CARLÍ I LA TRANSICIÓ: LA PROPOSTA

En els primers moments, encara preconstitucionals, sense haver derogat la legislació franquista, però mort el dictador, el PCC es va presentar a l'opinió pública en actes per a la ciutadania, sota la direcció de Josep Badia, amb el lema «Per una Catalunya lliure, socialista i autogestionària».¹⁰⁰ L'autogestió, segons Cubero, s'estructurava a tres nivells: econòmic, municipal i de nacionalitats, «on cada poder compta amb facultats plenes per prendre decisions i resoldre problemes que afectin exclusivament el seu àmbit corresponent».¹⁰¹ Un concepte d'autogestió que es definia com a «global» i que superà els més usuals aleshores, limitats a l'àmbit socioeconòmic.

El socialisme d'autogestió global tenia un significat simple segons Carles Hug:

98. ONRUBIA (2001), p. 20 i seg. Recordo haver vist durant una excursió familiar, a final dels seixanta, principi dels setanta, a la ciutat de Vic i a Tona pintades amb les sigles GAC i creus de Borgonya. Cubero considera, però, que «a l'interior del Partit Carlista es formaria una organització de caràcter molt radical en la seva actuació»; veg. CUBERO (2014). Així situa els GAC dins del Partit Carlí. Sobre l'atrancament a un banc de Pamplona, a càrrec dels GAC, *La Vanguardia Española*, 18 d'octubre de 1973; per a l'intent d'interferir el missatge de Franco, *La Vanguardia Española*, 20 i 21 de març de 1974.

99. Cubero no relaciona els GAC amb les FARC com sí que ho fa, en canvi, Onrubia. Carles Hug considerava una dialèctica entre GAC-FARC i ultres carlins que tindria com a centre el PC, equidistant dels extrems. Els membres del GAC-FARC s'integraren, finalment, al PC; CLEMENTE (2001b), p. 148.

100. Aquest era el lema de la presentació a Manresa, *La Vanguardia Española*, 28 d'abril de 1977. També en un míting a Montblanc; veg. *Avancem*, març de 1977.

101. CUBERO (2014).

La autogestió es que el sentir del poble estés, realment, representat davant el poder,¹⁰² [que] permeti acabar amb l'opressió de classe i transformar el ciutadà de element passiu a ser lliure dins de la seva societat.¹⁰³

Aquesta manca de capacitat de gestió i representativitat es concretava en una forma de democràcia que anava a instal·lar-se i que, segons Badia, tenia uns efectes sobre el poble:

La democràcia burgesa, atenent més a la legalitat que al veritable sentit de la paraula govern del poble i per al poble és, en la pràctica el mitjà, junt amb el poder dictatorial de l'economia liberal, d'aconseguir el poder sobre el poble.¹⁰⁴

Es volia assolir una democràcia «real», enlloc d'una per delegació.¹⁰⁵

La concepció del socialisme que proposava el carlisme renovat no tenia una arrel estatista, era més propera a l'experiència llibertària, tot i que no ho esmentava:

Socializar no es traspasar el poder del propietario capitalista al patrono universal Estado [...] sino transformar las bases mismas del poder de la empresa, dando este poder a los trabajadores.¹⁰⁶

La forma de socialisme d'Estat, present aleshores en la majoria dels estats del Teló d'Acer, a més de la Xina Popular i els seus afins, «frena la llibertat individual y de los pueblos».¹⁰⁷ Com recordaven Badia i altres dirigents, volien evitar models d'autogestió, com a Iugoslàvia, que creaven estructures d'Estat autoritari.¹⁰⁸

Quina era la llibertat que anhelaven els carlins per a Catalunya, com afirmava el lema dels seus mítings? Aquí calia destacar el posicionament de Josep Badia. Badia va assistir als fets de Montejurra del 9 de maig de 1976. Havia

102. *La Vanguardia Española*, 22 de novembre de 1977.

103. BORBÓN PARMA (1976), p. 26 i 31.

104. JOSEP BADIA, «Assemblea de Catalunya?», *Avui*, 25 de novembre de 1977.

105. BORBÓN PARMA (1976), p. 31.

106. BORBÓN PARMA (1976), p. 27.

107. «Editorial. La llibertat de los pueblos», *IM*, gener-febrer de 1976.

108. *Canigó*, 27 de març de 1976.

de pronunciar-hi un discurs que duia per títol «El Estado Socialista Federal»¹⁰⁹ (hi tornarem més endavant). En aquest discurs plantejava l'aposta federal del nou carlisme: un federalisme desenvolupat des de la base, no des del centre, seguint el component històric del federalisme intransigent que havia estudiat Josep Termes,¹¹⁰ que s'associava sempre a l'autodeterminació. Aquesta fóra la continuïtat més reeixida de la història del carlisme, la que defensa els drets dels pobles hispànics en forma de furs, en un sistema que, adaptat als nous temps, assolís les mateixes garanties. Per Badia, la història del moviment s'estructurava des del plantejament següent:

El Carlismo ha sido, es y será siempre no solamente respetuoso, sino acérrimo defensor del derecho de los pueblos, de todos los pueblos del estado español, y aún de todos los pueblos del mundo, a su autodeterminación, es decir a la elección de su futuro sin imposiciones ni concesiones arbitrarias.

En el número d'*IM* que s'anunciava el lema autodeterminista de Montejurra 1976 es fonamentava el principi inicial que els emparava, la llibertat:

Esta capacidad de desarrollo tiene que nacer del principio de libertad. Libertad que es anterior a cualquier hecho o acción de esta comunidad, para no correr el riesgo de una colonización o de un paternalismo.¹¹¹

Per Badia, calia fer un plantejament radical per situar l'home dins d'un sistema polític que el tingués en compte, que en fos l'objecte central: «No hacemos otra cosa que proclamar nuestros principios forales e incluso cristianos de querer para cada hombre y cada pueblo, la justicia y la libertad» a fi i efecte d'estructurar així un doble poder nacional i federal.

Per la revista *IM*, l'autodeterminació significava que «toda comunidad es responsable de sus actos y de decidir su futuro».¹¹² Aquests drets eren percebuts

109. *IM*, maig de 1976. També anuncià que no va poder pronunciar el discurs a *Miscel·lània carlina: VIII Seminari d'història del carlisme* (2006), p. 135, on coincidia amb el fragment final reproduït a *IM*, maig de 1976.

110. Josep TERMES (1976), *Federalismo, anarcosindicalismo y catalanismo*, Barcelona, Anagrama, p. 47-120.

111. *IM*, gener-febrer de 1976.

112. *IM* (V/1976). Sobre l'autodeterminació, també a *IM*, gener-febrer de 1976.

com a primigenis i inalienables i definien un Estat espanyol producte del «pacte federal entre els diversos pobles». La creació de l'Estat federal s'havia de fer, així, des de «la creación libre» o la «federación de pueblos libres», segons Badia.¹¹³ El carlisme treballava per respondre als qui reclamen «la soberanía arrebatada a la Sociedad y a los pueblos de España».¹¹⁴ Per això Badia creia que la negociació no s'havia de produir en el dret de Catalunya a autogovernar-se, que ja es donava per fet.¹¹⁵

A partir d'aquesta base, com s'estructuraria l'Estat? Partint del dret d'autodeterminació, s'obria la possibilitat de la federació (les altres eren la separació o l'absorció)

desprendiéndose voluntariamente de toda servidumbre a que se está sometido y establecer un pacto con todas aquellas entidades con las cuales debe convivir y les une intereses históricos, económicos, culturales, etc. para configurar un estado federado o confederado.¹¹⁶

Tornant a l'important discurs no pronunciat de Badia a Montejurra, la unitat federal i la llibertat dels pobles, es produiria en un context socialista autogestionari on

pueden de verdad ser los pueblos libres y a la vez solidarios, con todas las garantías para la libertad permanente, que solamente la solidaridad puede garantizar y dar sentido, impidiendo no sólo el dominio de unos sobre otros, sino sobre todo, el dominio del capitalismo sobre todos.¹¹⁷

Pel president del partit només la llibertat era garantia d'unitat.¹¹⁸

Badia, en analitzar la realitat coetània, considerava dues línies d'espoli que provocava l'Estat, un espoli de caràcter econòmic i un altre d'humà:

113. *Els grups polítics a Catalunya. Partits i programes* (1976), p. 36; *IM*, maig de 1976.

114. *Som i Serem*, maig de 1971.

115. Josep BADIA I TORRAS, «Tarradellas, al servei de Catalunya», *Avui*, 13 de febrer de 1977.

116. *IM*, gener-febrer de 1976.

117. *IM*, maig de 1976.

118. *IM*, gener de 1975.

Autoritarismo, Centralismo y Capitalismo han robado, han expoliado los pueblos, las nacionalidades del Estado español, quitándoles su riqueza propia, con el señuelo de una industrialización que está en manos, no del pueblo, sino de unos pocos apátridas.

Aquest seria el cas de Catalunya, Euskadi, el País Valencià, les Illes Balears, les Canàries i Castella. Un altre espoli, el d'Aragó, Galícia, Extremadura i Andalusia era «donde se ha forzado a sus gentes a emigrar» per «reforzar el aparato centralista que los oprime y subyuga».

Però Badia, enfrontant-se directament al règim franquista, denunciava, amb una claredat poc usual en el moment l'intent de genocidi cultural que havia promogut contra la col·lectivitat catalana:

Pero aun con ser gravísimo este empobrecimiento material [es refereix a l'espòli], no lo es tanto como el secuestro y el intento de aniquilar su patrimonio cultural y espiritual. Las lenguas nacionales, su cultura, sus costumbres, su espíritu de pueblo, han sido sistemáticamente reprimidos y prohibidos durante años y años, en un vano intento de ahogar incluso en sangre, lo que es el patrimonio más sagrado de un pueblo: su espíritu, su personalidad.

Així per Badia no hi havia només un intent de genocidi cultural, com afirmava Benet, sinó un intent de genocidi nacional, com a cultura i forma de ser.

Badia recollia un pensament del president del partit, segons el qual el futur Estat espanyol no havia de reconèixer només les personalitats dels pobles que el componien: «Un sistema que no solamente respetase la personalidad de los pueblos, sino que la potenciara», rescabulant-se de l'intent de genocidi franquista. Fins i tot l'autodeterminació en l'evolució social tornaria «a cada pueblo su personalidad plena que el desarrollo capitalista ha anulado».¹¹⁹ Carles Hug situava la lluita contra el capitalisme com la lluita pels drets dels pobles i les seves personalitats en el mateix pla, no pas subsidiari el primer del segon. La qual cosa no era un plantejament predominant en sectors de l'esquerra del moment, que considerava sovint la defensa de les cultures perseguides per Franco un element tàctic de la lluita contra el règim, però no una causa d'injustícia sense condi-

119. La federació de pobles havia de potenciar en la llibertat les comunitats, a *Els grups polítics a Catalunya. Partits i programes* (1976), p. 36; BORBÓN PARMA (1976), p. 32.

cions, perquè alguns creien que «el catalán era la lengua de la burguesía». Els carlins renovats no queien en aquest plantejament. Badia procedia d'una part del país on la llengua havia mantingut la seva vivacitat genuïna.

La proposta que volia fer Badia a Montejurra el 1976, si hagués pogut ser pronunciada, maldava «por nuestra libertad [de Catalunya], por nuestra dignidad como pueblo democrático, hermano de todos los otros pueblos y respetuoso con la libertad y personalidad de todos ellos», sense privilegis, ni concessions, ni discriminació, «simplemente justicia [y] reconocimiento de nuestra personalidad».

¿Podia tenir el carlisme, en l'àmbit estatal, la temptació de generalitzar l'autodeterminació? Podia plantejar alguna aproximació a un «café para todos» que des del ministre Clavero Arévalo, d'Unió de Centre Democràtic, no trigaria a arribar? Maria Teresa de Borbó Parma, per exemple, creia que no hi havia només quatre nacionalitats i afirmava que «cada región española tiene una nacionalidad propia, aunque haya sido ahogada, y el Partido Carlista reivindica estas nacionalidades».¹²⁰ Era aquest un principi uniformitzador? En tot cas, hom no trobava, en el programa del Partit Carlista, uns termes usuals en els partits espanyols de dreta i esquerra de tots els temps: quan la solidaritat i la no discriminació entre espanyols era una eina per igualar-los i adoptar un règim no respectuós amb la diferència cultural i nacional.

Hi havia un principi d'autodeterminació i de llibertat que era anterior a qualsevol altre plantejament de poder no delegat que no tenia intervenció aliena, si bé semblava que existia per a tothom que el volgués: «Los pueblos, las comunidades, cualquiera que sea su carácter, y desarrollo alcanzado, irán perfilando su personalidad y su estructura». Calia garantir la igualtat i la solidaritat, però, a més, «la libertad en el desarrollo cultural y social entre los pueblos y países» i «el derecho de decidir su futuro político de todos aquellos que queden configurados en nacionalidades».¹²¹ Solidaritat, però també respecte per la diversitat i no uniformització. A l'Espanya de les autonomies es barrejaren els termes. Producte d'una herència que nia en la resposta a les primeres respostes al catalanisme polític, en al·lusió a un Estat-nació incòmode, d'una sola llengua, una sola cultura i una sola estructura administrativa, com han maldat de fer totes les polítiques estatals, al llarg dels segles XIX i XX, excepte el carlisme i el federalisme republicà.

120. *IM*, de gener de 1975.

121. *IM*, gener-febrer de 1976.

EL PARTIT CARLÍ DE CATALUNYA EN LA TRANSICIÓ: L'ACCIÓ

Mort el dictador començava un procés indefinit de liquidació del règim, encara amb tots els seus organismes i forces en funcionament. Es constituïa el Consell de Forces Polítiques de Catalunya, que agrupava les principals forces polítiques antifranquistes catalanes del moment. El Partit Carlí se situava en el darrer organisme unitari de l'oposició al franquisme, que havia estat l'eina de l'oposició per tenir una veu contra el règim. Una veu tot sovint molt modesta, començant pel Consell Nacional de la Democràcia Catalana, passant pel Comitè Ametlla, la Taula Rodona o el Consell Nacional de Catalunya. El Consell de Forces Polítiques seria el darrer, el que tindria més impacte i una trajectòria més efímera. El representaven Josep Badia pel PCC, Ramon Trias Fargas i Jaume Casanovas per Esquerra Democràtica, Anton Cañellas i Llibert Cuatrecasas per UDC, Jordi Pujol i Miquel Roca per CDC, Joan Colomines pel Partit Popular de Catalunya (escissió de l'FNC que confluirà inicialment en el procés d'unitat socialista), Joan Cornudella pel Front Nacional de Catalunya, Josep Andreu i Abelló i Heribert Barrera per ERC, Josep Pallach i Josep Verde Aldea pel Reagrupament Socialista i Democràtic, Joan Reventós i Raimon Obiols per Convergència Socialista, Joan Armet pel Partit Socialista d'Alliberament Nacional, i Antoni Gutiérrez i Pere Ardiaca pel PSUC.¹²²

El Consell era el continuador de la Comissió Coordinadora de les Forces Polítiques i, a diferència de l'Assemblea, només estava format per partits i hauria de tenir, previsiblement, el paper d'organisme negociador amb altres instàncies unitàries i el Govern espanyol. La seva comesa no era pas la feina d'agitació i mobilització que continuava tenint l'Assemblea (on era present també el PCC). Una notícia al diari *La Vanguardia Española* sobre la creació del Consell, en què el PCC no rebia cap comentari, ja se sabia què representava, definia breument l'orientació de les noves forces polítiques. Se sabia que els carlins no s'havien integrat al règim de partit únic i que havien tingut moltes tensions amb els falangistes; els més grans recordaven que el carlisme havia estat un aliat del catalanisme conservador, però FET y de las JONS estava en procés de desaparició i els successors de la Lliga tindrien molt poc paper en absència dels líders potents que havien tingut temps enrere. Segons Carles Hug, es percebia el carlisme

122. *La Vanguardia Española*, 24 de desembre de 1975. Joan Colomines ja avançava el 21 del mateix mes una notícia del diari esmentat el 19 del mateix mes sobre la formació del CFPC.

«como un movimiento popular, indudablemente guerrero [...], católico, nadie pone en duda que el carlista es cristiano, revolucionario, de gente honesta».¹²³ Un perfil que lligava poc amb les prioritats i els models polítics de moda.

Calia presentar-se en societat a poc a poc perquè el règim continuava tenint els seus instruments repressius en funcionament i, constitucionalment, l'Estat continuava sent «una democràcia orgànica» fidel als Principios Fundamentales del Movimiento Nacional. La immensa majoria de la gent no tenia cap experiència política i s'havia de formar en aquest camp, començava un devessall d'actes en associacions de veïns, casals parroquials, ateneus, escoles... per presentar les noves forces, Badia fou el principal líder, en aquest comesa, del PCC. L'ambient general era d'incertesa però també d'esperança en el futur. No es pot oblidar que les manifestacions de l'1 i el 8 de febrer de 1976, a Barcelona, impulsades per l'Assemblea de Catalunya, havien estat durament reprimides per la policia, que va posar en estat de setge tot el centre de Barcelona, des de Gràcia fins a la plaça de Catalunya.

Arribada la fi del règim, Badia tenia una visió poc usual de les conseqüències del franquisme sobre Catalunya i l'Estat. Els quaranta anys de dictadura ho eren també «de corrupció, d'irresponsabilitat dels poders públics. Quaranta anys d'amagar i de posposar els vertaders problemes, de buscar solucions per als interessos d'uns quants i no pas per als interessos del poble».¹²⁴ El règim pretesament «d'ordre» era una expressió de desori. La democràcia que es consolidés havia de defensar el bé públic i estructurar l'ordre des de l'acord de la diversitat.

Els carlins renovats tenien una dificultat inicial per implantar-se amb èxit en el panorama electoral: desvincular-se del plet dinàstic, que poca gent compartia i entenia per la simpatia que generava el rei Joan Carles I, però sobretot es percebia que «tal vegada se li plantejgi la dificultat de trobar actualment un espai polític propi». Veritablement, a alguns «sectors històrics» els costà força d'acceptar o comprendre plantejaments com els de socialisme autogestionari.¹²⁵ Una proposta de «tercera via» entre els sistemes i els països capitalistes i de socialisme d'Estat, impulsat des de la República Federativa de Iugoslàvia, dirigida per Tito.

123. *Destino*, 26 de febrer de 1976.

124. *Memòria i Història de Manresa*.

125. Servidor va ser testimoni, en un acte de presentació de Convergència Socialista de Catalunya per part de Joan Reventós a la Sala Newman de Barcelona, de com una persona demanava què significava l'«autosugestió», enlloc de l'«autogestió».

D'altra banda, la possible ampliació de la base social del carlisme en nuclis obrers o estudiantils «és difícil per la major implantació des de fa anys en aquests sectors de grups socialistes i comunistes».¹²⁶ Carles Hug reconeixia aquesta realitat de pèrdua de membres pel posicionament esquerrà i per l'arrelament d'altres forces d'esquerra de sempre, però destacava que el PC era una força amb militants joves,¹²⁷ que combinava l'originalitat del caràcter socialista i revolucionari amb l'adscripció monàrquica.¹²⁸

El PCC, sota la direcció de Josep Badia, sempre va voler confluïr en una estructura més àmplia per assolir una fusió o un pacte. D'antuvi, hom parlava de coincidir amb Convergència Socialista de Catalunya.¹²⁹ Hi tenia en comú la proposta autogestionària i la xarxa de relacions plurinacionals que havia teixit amb partits socialistes de l'Estat i, especialment, la Coordinadora Socialista dels Països Catalans,¹³⁰ com també la implantació fora de l'àmbit metropolità barceloní i l'arrelament en ambients cristians. Paral·lelament a l'apropament a la unitat socialista del PCC, plantejava la proposta de coordinació contra la Dictadura amb les forces d'esquerra, denominada Front Democràtic Revolucionari.¹³¹

Però la seva proposta immediata passava per la Ruptura perquè plantejava un Govern provisional format per les forces de l'oposició i, conjuntament, no subsidiàriament, «podran constituir-se governs provisionals en les nacionalitats partint de la revisió o promulgació, segons els casos, d'estatuts d'autonomia».¹³² En la línia de «partit de les nacionalitats», el PCC recordava a la Platajunta que tingués en compte les plataformes unitàries de les nacionalitats que feia temps que actuaven.¹³³

La primera reacció al carlisme renovat català en les files de l'oposició era la resposta d'aquells que s'havien negat a l'evolució i s'anirien manifestant cada cop més en l'extrema dreta:

Noticias aparecidas en los periódicos dan cuenta de la existencia de un «Consell de Forces Polítiques», señalando en tal minifundismo político la

126. *Els grups polítics a Catalunya. Partits i programes* (1976), p. 33.

127. *El País*, 1 de juny de 1976.

128. *Destino*, 26 de febrer de 1976.

129. *Els grups polítics a Catalunya. Partits i programes* (1976), p. 33.

130. *Els grups polítics a Catalunya. Partits i programes* (1976), p. 77 i seg.

131. *Avancem*, juny de 1976.

132. *Avancem*, juny de 1976.

133. *La Vanguardia Española*, 6 de juny de 1976.

presencia de un mal llamado «Partit Carlí Català», representado por Josep Badia.

La càrrega dels seguidors de la Comunió Tradicionalista que es mantenien en el clàssic Déu, Pàtria i Rei, contra el Socialisme, Federalisme, Autogestió, del Partit Carlí, feia incompatibles els dos projectes: «Con ninguna concepción socialista, liberal, fascista, comunista, totalitaria o separatista de la sociedad, con o sin república» i contra la forma de representació de partits polítics. No reconeixien Carles Hug perquè havia fet manifestacions socialistes o marxistes.

Tot i que Badia hi havia militat, per als seguidors de la CT s'integrava al Consell a títol individual, no pas en representació del carlisme.¹³⁴

Els esdeveniments de Montejurra de 1976 significaren un impacte molt gran per al carlisme renovat i per a la història de la transició democràtica. Cal recordar que el 3 de març, dos mesos abans, havien mort a mans de la policia cinc treballadors a Vitòria i la pressió terrorista d'ETA i del GRAPO no aflui-xava. Badia havia de pronunciar (com hem vist) un discurs que s'adeia molt al manifest aprovat pel PC amb motiu de la gran trobada carlina anual, en què es reclamava que «el carlismo es y siempre ha sido defensor del derecho de los pueblos a la autodeterminación».¹³⁵ Amb Badia havien de parlar també Laura Pastor del PC del País Valencià, José María Etxebarria d'EKA (Partit Carlí d'Euskadi) i José María Zavala, secretari general del PC. Segons Badia:

El Montejurra de 1976 tenia un caràcter especial. Feia gairebé mig any que Franco havia mort, i, això no obstant, érem conscients que, per al carlisme, el franquisme era igual de perillós, en mans d'homes com Arias Navarro com a president del Govern i Fraga com a ministre de Governació.¹³⁶

Algunes informacions indicaven que «es varen detectar moviments dels ultres, emparats i protegits des de les àrees governamentals, amb ordres dels go-

134. *La Vanguardia Española*, 5 de febrer de 1976. El PCC recordava que el seu representant màxim era Badia. A *Fuerza Nueva*, embrió del grup ultra liderat per Blas Piñar, l'abril de 1974 es reproduïx un manifest tradicionalista carlí contra Carles Hug; veg. *La Vanguardia Española*, 19 d'abril de 1974. Per a la reconstituïció de la CT dins del Movimiento, *La Vanguardia Española*, 29 de desembre de 1974.

135. CLEMENTE (2001a), p. 163.

136. *Miscel·lània carlina: VIII Seminari d'història del carlisme* (2006), p. 134.

verns civils que feien témer una prohibició especial. A mitjan abril, els rumors i els informes ja amenaçaven d'un complot organitzat i impulsat pel govern mateix». «El drama era inevitable», segons Badia:

Hi havia una gran aflluència de carlins lleials i gent dels altres partits democràtics, però també un gran nombre d'assassins i pistolers destacats, i ultres i traïdors a disposició del complot organitzat per Fraga i secundat per Sixte de Borbó, germà de Carles Hug. Els nombrosos efectius de la Guàrdia Civil tenien *órdenes estrictas* de no intervenir sota cap concepte.¹³⁷

Dos militants del PC van caure assassinats per les bales dels partidaris de Sixte de Borbó, carlins ultres i feixistes. ¿Els posicionaments del PC en defensa dels drets dels pobles de l'Estat davant de la defensa de la unitat espanyola feien el Montejurra de 1976 un greuge especialment insuportable per als nuclis ultres o bé calia desbaratar una proposta monàrquica, que representaven Carles Hug i el Partit Carlista, renovadora socialment i democràtica?

Després dels assassinats de Montejurra, un dels primers esdeveniments importants en què van participar els carlins va ser a Sant Miquel de Cuixà (Catalunya del Nord), a final de juny de 1976, en aquest cas procedents d'arreu dels PPCC, amb intervencions de Badia, L. Pastor i J. M. Biarnés i Carles Hug, qui va demanar estatuts d'autonomia per a Catalunya, les Illes i el País Valencià, com també per a les altres nacionalitats.¹³⁸ Els carlins catalans estaven a favor del concepte de Països Catalans tan debatut aleshores.¹³⁹ En el comunicat conjunt s'establí l'objectiu establert pels carlins dels Països Catalans: «Es reafirma la postura de defensa del dret a l'autodeterminació dels seus respectius pobles basat en el principi de la sobirania dels mateixos» i per establir lligams entre Catalunya, el País Valencià i les Illes Balears proposava un «federalisme d'unitat pactada entre els autogovernos dels pobles lliurement constituïts». Per tant, s'establí un federalisme estatal i un altre d'intern, que es detallaria més en el Debat

137. *Miscel·lània carlina: VIII Seminari d'història del carlisme* (2006), p. 135.

138. «La opción nacionalista de los carlistas catalanes», *Destino*, 1 de juliol de 1976. Per aquestes dates causava sorpresa a l'Assemblea Democràtica de Mallorca la proposta que hi feia el Partit Carlí de les Illes: «Creïm que els pobles, les regions i les nacionalitats tenen dret a decidir si volen seguir units i quin és el grau d'unió que es desitja», *Avui*, 28 de juliol de 1976.

139. *Canigó*, 27 de març de 1976.

sobre els Països Catalans que se celebrà del 10 al 12 d'octubre de 1976.¹⁴⁰ El comunicat dels tres partits carlins encaixava amb el projecte d'autogestió global que proposaven, i que havia de ser respectuós tant amb les peculiaritats de cada país com amb el grau de consciència nacional de cadascun.¹⁴¹

Els punts esquemàtics de l'acord entre els tres partits carlins, dels quals Badia en va ser signant, permetien extreure l'alternativa nacional que ell proposava des del PCC, que fóra del tot inacceptable per als oberturistes del règim, però també per a la part més influent de l'oposició catalana i espanyola. Per Badia no es tractava de resoldre el plet autonòmic,

se trata no de conseguir para Catalunya más o menos autonomía política, económica o administrativa, sino de conseguir para nuestro país y para todas las tierras del Estado español aquella libertad que les es imprescindible para afianzar su verdadera personalidad.

Per tant, el poder propi calia per no dissoldre's com a col·lectivitat. Des de la llibertat garantida, s'havia de constituir un Estat, «no fruto de una imposición extraña y superpuesta a todos ellos, sino fruto de un pacto libre entre naciones libres». Evidentment, segons Badia «es todo un concepto diferente de Catalunya y de España, al que hasta el presente nos ha sido inculcado y impuesto». Caldrien pactes mutus entre les nacionalitats per «resolver el viejo y enconado problema que mantiene a todas ellas en continuo malestar y esclavitud», sense oblidar els pactes entre els diferents Països Catalans.

Dins del Consell de Forces Polítiques, Badia acceptava l'Estatut del 32, però

era para nosotros insuficiente, toda vez que esto no contemplaba la auténtica personalidad catalana, sino que era una mera concesión de un Estado cuya constitución era centralista.¹⁴²

140. *Catalunya 1973-1983: de la dictadura a la democràcia: política, societat, economia, treball, cultura, oci* (1984), Barcelona, L'Avenç, p. 17.

141. *Avancem*, juny-juliol de 1976. *Debat sobre els Països Catalans: ponències i comunicacions de les Jornades de Debat sobre els Països Catalans* (1977), Barcelona, Curial, p. 350-351 i 391-391.

142. CLEMENTE (1977), p. 200-201.

Arran de la primera celebració en llibertat de l'11 de Setembre de 1976, a Manresa, el secretari general del PCC va ser detingut i acusat

per un tribunal militar d'un suposat delicte d'injúries a un cos de les forces armades [la Guàrdia Civil] [...] Badia havia parlat en un míting sobre la diada nacional catalana de l'11 de Setembre divendres passat a Manresa. Abans de començar el seu parlament, va pregar a l'auditori un minut de silenci per la mort de J. M. Zabala, fet amb el qual es podia relacionar l'acusació. La guàrdia civil de Manresa el va anar a cercar i el traslladà al jutjat militar de Barcelona, des d'on va ser traslladat directament al migdia d'ahir a la presó Model.

El seu company de partit Carles Feliu de Travy s'encarregà de la defensa.¹⁴³ Era la tercera detenció per motius polítics que patia, atès que havia estat també detingut el 1972 i el 1974.¹⁴⁴ L'endemà va ser alliberat. La gravació de l'acte contradeia la versió de l'autoritat.¹⁴⁵ En senyal de solidaritat, el secretariat de l'Assemblea de Catalunya es reuní al local del PCC i denuncià les detencions de Badia i de Salvador Casanova.¹⁴⁶ Encara el febrer de 1977 la causa era oberta i era cridat a declarar al jutjat militar núm. 2.¹⁴⁷

Ja hem assenyalat la vinculació de Badia amb el sector agropecuari, la presència del PCC en àrees no metropolitanes, com el Bages, Osona, Conca de Barberà, Segrià, Baix Ebre... Tot plegat feia que impulsés el sindicalisme agrari. Badia va ser fundador de la Unió de Pagesos al Bages el 1974 i l'òrgan del partit, que tenia estructurat un Front Pagès, amb representants a 10 comarques,¹⁴⁸ hi dedicà eslògans i articles (preus agraris, estructures franquistes i sindicalisme). En l'àmbit del sindicalisme industrial, el PCC, segons Badia, optava, al seu torn, per la Unió Sindical Obrera, perquè, tot i que havia

143. «El president del Partit Carlí, empresonat», *Avui*, 14 de setembre de 1976; *Avancem*, agost-setembre de 1976. Dirigent carlí i advocat, Feliu procedia de família carlina. Vinculat inicialment al sivattisme, va deixar els seus records gravats a l'Arxiu Comarcal del Solsonès.

144. Relació biogràfica.

145. *Avui*, 15 de setembre de 1976.

146. *La Vanguardia Española*, 17 de setembre de 1976.

147. *Avancem*, març de 1977.

148. Relació biogràfica. *Avancem*, juny i desembre de 1976; *La Vanguardia Española*, 2 de desembre de 1976.

col·laborat en la fundació de CCOO, «vimos que se convertían cada vez más en una correa de transmisión del PCE».¹⁴⁹

Quin era el posicionament del PCC entre el primer Govern Suárez i les primeres eleccions? Amb posterioritat a la detenció, el Consell del partit ratificava la línia estratègica proposada per Badia, perquè semblava que la seva línia generava dissensions internes: «Un sector del partido defendía la prioridad del socialismo ante la cuestión nacional, lo cual causó disconformidad entre los militantes». Per tant, el secretari general rebia el suport «de les bases».¹⁵⁰ En aquest sentit, «convocado el Consell Intern, la mayoría se pronunció a favor de la necesaria simultaneidad de ambos objetivos. Badia conserva la representación de los carlistas catalanes, pero se van a crear tres vicepresidencias en el Consell del partido, lo cual impondrá sin duda una coordinación ideológica». Concloent, la línia del PCC quedava emmarcada així: «Socialismo autogestionario y la reivindicación nacional, conjuntamente, sin que una cosa postergue a la otra».¹⁵¹ Coincidia la ratificació de la confiança en Badia en la defensa que feia el PCC de la participació en una trobada d'instàncies d'oposició a Madrid, davant de l'oposició dels partits nacionalistes de centreesquerra.¹⁵²

El PCC continuava manifestant una voluntat d'apropament entre els diferents partits socialistes, però abans havia de posicionar-se sobre el Referèndum de Reforma Política que proposava el Govern d'Unió de Centre Democràtic i que es dugué a terme el 15 de desembre de 1976. El mes d'octubre Badia i Zavala consideraven el projecte de Suárez com «una operación meticulosamente estudiada por la oligarquía» i insistia que ells volien la Ruptura i no la Reforma.¹⁵³ Per això dins de la Platajunta mantenien aleshores posicionaments propers al PCE, el Partit del Treball i altres grups d'extrema esquerra, davant dels que acceptaven «plantejaments parcials» com el PSOE, Partit Socialista Popular i Izquierda Democrática.¹⁵⁴ Amb motiu del Referèndum de Reforma Política, el PCC uní forces amb el PSAN i el Moviment Comunista per denunciar el caràcter no democràtic del Referèndum, que només s'assoliria amb l'amnistia, les

149. *Diario de Barcelona*, 16 de juliol de 1978.

150. *La Vanguardia Española*, 21 de setembre 1976.

151. «Remodelación carlista», *Destino*, 30 de setembre de 1976.

152. *La Vanguardia Española*, 5 i 22 de setembre de 1976.

153. *Destino*, 28 d'octubre de 1976; *Avancem*, novembre de 1976.

154. *Destino*, 28 d'octubre de 1976.

llibertats democràtiques i l'autonomia. Volien constituir un Bloc Autonomista i d'Esquerra, al qual invitaven el PSC-Congrés.¹⁵⁵ Badia responia que l'apropament al PSAN i el Moviment Comunista de Catalunya no era per motius ideològics, sinó perquè havien actuat noblement en les instàncies unitàries.

Albirant ja les eleccions democràtiques, el PCC

se dispone a comenzar los contactos tendentes a formar un frente electoral, calificado de «Centro Socialista», que pueda competir con posibilidades de éxito en las próximas elecciones [...] Este frente electoral tendría que estar integrado, según los carlistas catalanes, por partidos que tengan como meta alcanzar la consecución de una Sociedad socialista en libertad. Su secretario Josep Badia ha precisado los rótulos de las formaciones que comparten el objetivo común y que podrían constituir el denominado «Centro Socialista».

CS era un antecedent del PSC (PSC-PSOE) i, per tant, havia d'incloure el PSC-Reagrupament, PSC-Congrés, PSOE català i PCC, però també, potser, ERC i FNC.¹⁵⁶

La proposta carlina, el Centre Socialista, d'aquesta manera pretenia fondre en una sola coalició la unitat socialista i el Front d'Esquerres, i volia aplegar, de fet, ERC, FNC i PSC-R.¹⁵⁷ L'intent quedà desballestat quan s'anuncià que el PSC-C i el PSOE a Catalunya iniciaven un procés d'unitat. En quedaven així al marge, de moment, PSC-R, el Partit Socialista Popular i el PCC.¹⁵⁸

Mentre els carlins renovats encapçalats per Badia quedaven descol·locats en el mapa polític, les informacions d'àmbit estatal no eren millors. Es produïa una polèmica a França, el març de 1977, en què es volia donar la imatge d'un trencament de la unitat dins de la família reial carlina i, per tant, la desconfiança dels seus lleials, ja prou explotada arran dels greus incidents de Montejurra entre els ultres partidaris de Sixte i els carlins de Carles Hug que formaven part de l'oposició democràtica: declaracions de Don Xavier desautoritzant Carles Hug

155. *Destino*, 2 de desembre de 1976. Al País Valencià es constituí el Bloc Autonomista, amb Moviment Comunista, Partit Socialista del País Valencià i Partit Carlí del PV, *Destino*, 11 de novembre de 1976.

156. *La Vanguardia Española*, 8 de febrer de 1977. El PCC mantenia converses amb el PSC-C per a una aliança electoral, *Avancem*, març de 1977.

157. *Destino*, 10 de febrer de 1977.

158. *La Vanguardia Española*, 5 de maig de 1977.

i declarant-se favorable als posicionaments ultres de Sixte, desmentiment posterior per part del Partit Carlista i ratificació del suport de Xavier al seu fill Carles Hug i, finalment, qüestionament de la mare de Carles Hug, Magdalena de Borbó-Busset, als principis socialistes i federalistes del seu fill.¹⁵⁹ La imatge de divisió dins la dinastia afectava el carlisme majoritari, ja que es qüestionaven les propostes de Carles Hug en desautoritzar-lo el cap dinàstic, Xavier, un home ja gran. De cara a l'opinió pública era un segon cop molt dur, massa dur, després de Montejurra. Aquesta era la visió que sobre aquest esdeveniment tenia Badia:

La divisió entre la família Borbó-Parma, els nostres líders, encara que fos obra d'un sol dels seus membres, era tan brutal que esdevenia motiu d'escàndol i de retraïment per a molts carlins, sobretot gent gran.¹⁶⁰

Es feia palesa la divergència profunda entre sectors carlins tradicionalistes sobre l'acceptació del socialisme autogestionari, el federalisme i la lluita anti-franquista, especialment la col·laboració amb el PCE-PSUC, i l'acceptació del Concili Vaticà II. I les eleccions s'acostaven...

Més enllà de la recerca d'aliances electorals i dels problemes dinàstics, Badia va optar plenament per donar suport al president Tarradellas. El PCC s'unia als partits «tarradellistes», com ERC, FNC, Estat Català i PSC-R. Els carlins renovats eren partidaris de constituir l'Organisme Consultiu de la Generalitat de Catalunya que proposava el president Tarradellas, mentre el PSUC, CDC, PSC-C, Lliga de Catalunya, Esquerra Democràtica i UDC hi manifestaven reserves.¹⁶¹

Badia reconeixia, en els articles que li dedicà, el seu suport al president. Hi trobava trets de caràcter que li eren comuns: «Sou un pagès de les nostres comarques, un català de soca-rel, auster i pragmàtic».¹⁶² Badia compartia amb Tarradellas una forma de legitimisme, en aquest cas republicà,¹⁶³ de continuïtat en les condicions més difícils d'una institució que hom considerava que calia

159. *El País*, 5 i 8 de març de 1977; *La Vanguardia Española*, 6, 8 i 9 de març de 1977. L'intent d'enfrontar pare i fill per la línia del carlisme ja l'esmenta Juan Francisco Martín de Aguilera amb motiu de l'abdicació de Xavier de Borbó a favor del seu fill, Carles Hug. *La Vanguardia Española*, 26 d'abril de 1975.

160. Intervenció a Pinós (2004).

161. *La Vanguardia Española*, 19 de gener de 1977 i 8 de febrer de 1977.

162. Josep BADIA I TORRAS, «Segona carta oberta al president», *Avui*, 19 d'octubre de 1977.

163. Opinió suggerida per l'autor i ratificada pel fill.

preservar, malgrat la injustícia que li impedia d'actuar amb plenitud, i així ho havia expressat: «Aquest home va simbolitzar d'una manera tangible la continuïtat de la nostra nació».¹⁶⁴ Badia, en nom del PCC, assistí a la trobada amb Tarradellas per constituir l'Organisme Consultiu i, posteriorment, formà part dels cinc membres de la Comissió Permanent de l'OC, que presidia Frederic Rahola.¹⁶⁵

En constituir-se, breument, l'OC, Badia manifestava la seva adhesió a Tarradellas per restablir la Generalitat i la coincidència comuna sobre l'acció que calia dur vers la immigració, a partir d'una catalanitat que generi «l'acollida afectuosa, cordial i sincera a tots els immigrants, considerant-los catalans de ple dret» i aconseguir el poder per al poble català «i no pas per a un grup o uns partits polítics» perquè tornés el president exiliat partint de la necessària unitat, un concepte car a Tarradellas.¹⁶⁶

El palès suport a Tarradellas per part del PCC generava una altra possibilitat d'aliança electoral a mesura que s'apropaven les eleccions de juny de 1977. La primera opció era integrar-se «en una candidatura unitaria de fuerzas catalanistas de izquierda». Per tant, els carlins optaven per apropar-se als partits tarradellistes, que volien formar, sobre la base d'ERC, EC, PSC-R i FNC, l'esmentat Front: projecte, però, que no reeixí. Una altra opció era integrar-se a la candidatura de Socialistes de Catalunya, però amb una reserva important, «en cuanto que no se trata sólo de un acuerdo electoral sino que presenta visos de integración orgánica».¹⁶⁷

La data de les eleccions s'apropava i el PC no rebia cap comunicació del Ministeri de Governació sobre la seva sol·licitud de legalització. L'«estrella» de les legalitzacions havia estat la del Partit Comunista d'Espanya, amb les consegüents tensions que provocà a la cúpula militar,¹⁶⁸ però quedaven per legalitzar organitzacions importants com ERC, que no es va poder presentar amb les seves sigles tradicionals (ERC i FNC serien legalitzats l'1 d'agost i el 24 de

164. Josep BADIA, «Les essencials lliçons d'un gran home», *Regió 7*, 18 de juny de 1988.

165. *La Vanguardia Española*, 13 de febrer de 1977. Relació biogràfica.

166. BADIA, «Tarradellas, al servei de Catalunya», *Avui*, 13 de febrer de 1977; *La Vanguardia Española*, 28 d'abril de 1977.

167. *La Vanguardia Española*, 16 d'abril de 1977.

168. La legalització del PCE es produí un «Dissabte de Glòria» (9 d'abril de 1977), *Avui 1976-1986, 10è aniversari* (1986), p. 39.

setembre, respectivament,¹⁶⁹ a més d'altres de l'esquerra revolucionària com el Partit del Treball o l'Organització Revolucionària de Treballadors). No assolir la legalització prou temps abans de la campanya electoral significava (com va passar), «una maniobra que puede ser claramente interpretable como un obstáculo interpuesto a fin de evitar su consolidación».¹⁷⁰ Badia ja intuïa la jugada: «Somos conscientes de que el Gobierno quiere castigar a algunos grupos, entre los que podría estar el nuestro». Era la lluita implacable, segons Jaume Campàs, de les forces polítiques per assolir un espai electoral: «En la cursa de legalització el deixaren al darrera i ningú es recordà que els carlins també havien apretat el carro cap a la democràcia».¹⁷¹

Les eleccions van ser l'atzucac principal del PC per normalitzar la seva presència; tot i que semblava que podria donar suport a la Candidatura d'Unitat Popular pel Socialisme (CUPS), aquesta possibilitat es va convertir, a la fi, en un tímid suggeriment. La CUPS, d'antuvi, tenia el suport del MCC, dissidents del PSC-C i el PCC i s'apuntava la possibilitat que un dels candidats fos Badia. La CUPS havia de ser l'expressió política del Bloc Català Popular d'Esquerres pel Socialisme, que tenia com a objectiu «proseguir la lucha unitaria desarrollada en Catalunya en los últimos cuarenta años y en este sentido ampliar la acción que lleva a cabo la Asamblea de Catalunya».¹⁷²

Just passades les eleccions, la premsa comunicava el 10 de juliol de 1977 que havia estat legalitzat el PC, però «la situació d'ells no serà totalment normal mentre no es permeti la tornada del seu líder i president Carles Hug».¹⁷³

En fer-se públiques les reunions de Tarradellas amb el Govern espanyol i preparar-se el retorn del president i el restabliment provisional de la institució, Badia manifestà en dues cartes públiques el seu suport sense fissures al president, i destacava, blasmant-ho, que el president tenia «enemics».¹⁷⁴

169. *Avui* (1986), p. 41; Fermí RUBIRALTA I CASAS (2003), *Joan Cornudella i Barberà (1904-1985): biografia política*, Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, p. 311. Els motius de la no legalització eren pel terme «republicana» i «nacional» referit a Catalunya, en el cas d'ERC i de l'FNCC, respectivament.

170. CANAL (2000), p. 386.

171. CAMPÀS, a *Miscel·lània carlina: VIII Seminari d'història del carlisme* (2006), p. 93.

172. *La Vanguardia Española*, 4, 8 i 14 de maig de 1977.

173. *Avui*, 10 de juliol de 1977.

174. Josep BADIA, «Carta oberta al president Tarradellas», *Avui*, 3 de setembre de 1977, i «Segona carta oberta al president», *Avui*, 19 d'octubre de 1977.

Assolit un dels objectius centrals del PCC (quedava el retorn a l'Estat de Carles Hug), Badia plantejava els objectius polítics des d'una situació d'alarma per la greu situació econòmica i la degradació de la convivència ciutadana. Apuntava els objectius estratègics dels carlins catalans en el moment que, en l'àmbit estatal, havien passat a ser una força extraparlamentària. Per això advocava per una Generalitat «força, eficaç i representativa», i criticava els qui posaven traves a la tasca del president, amb uns valors públics clars: «Potenciació de les organitzacions populars», per evitar, com ja havia assenyalat anteriorment, el poder excessiu dels partits per damunt del poble. I en el moment que els catalans tenien la possibilitat de tornar a governar-se, calia la «recuperació de la personalitat col·lectiva» i una nova ètica pública:

Una pedagogia del sentit de responsabilitat i d'austeritat, un sanejament de l'economia, l'eliminació de despeses supèrflues, de la corrupció en l'administració pública i un profund respecte a la natura i a la potenciació dels moviments ecològics.¹⁷⁵

El PCC, conscient de la limitada força de què gaudia i havent quedat, a la primera, però molt decisòria, tongada fora de les Corts Generals, maldava per estructurar una altra forma de fer política:

La democràcia burgesa, atenent més a la legalitat que al veritable sentit de la paraula govern del poble i per al poble és, en la pràctica el mitjà, junt amb el poder dictatorial de l'economia liberal, d'aconseguir el poder sobre el poble.

Per això, quan els partits electes planejaven la dissolució de l'Assemblea de Catalunya, ell en reivindicava la vigència i la continuïtat, per assolir un control sobre els partits:

I és que el poble en té un concepte molt diferent, de la democràcia. No rebutja ni els partits, ni les eleccions, ni el Parlament, però els situa, en el lloc que els correspon. I no renuncia, ni exclou, els organismes de base que sostenen els mecanismes legals, els potencien, els fiscalitzen i els donen sentit.

175. *Avui*, 19 d'octubre de 1977; *La Vanguardia Española*, 20 d'octubre de 1977; *Avancem*, núm. 10 (sense data).

Un poble o uns militants que volen i exigeixen que els partits els representin i lluitin per tota la societat, i no, solament per un prestigi personal o partidista.¹⁷⁶

Es plantejava un altre cop la creació d'una nova Federació d'Esquerres Catalanes, amb ERC, FNC, escindits del PSC-R que no compartien la supeditació del socialisme català al PSOE, i el PCC.¹⁷⁷ Badia era aleshores molt crític amb el socialisme català:

Hubo un momento –recuerda– en el que estuvimos muy cerca del PSC, pero en estos momentos creo que este partido ha renunciado a su personalidad difuminada en el PSOE. Esto que se va a producir no será un proceso de unidad, sino de absorción.¹⁷⁸

Totes les aliances possibles es van esvaint, el PCC no és reclamat per cap altra força, són pocs militants,¹⁷⁹ l'oposició continua veient el PCC com una obra del passat, però entre els grups extraparlamentaris d'esquerres o independentistes que miren de continuar una línia de rebuig de la Reforma, Badia aporta experiència enmig de joves, com recorda Patrícia Gabancho.¹⁸⁰

El febrer de 1978 Badia era reelegit al capdavant del Partit Carlí, però cinc mesos després dimitia del càrrec.¹⁸¹ Feia una valoració de la situació en què deixava el partit. La valoració del seu allunyament de la direcció del PCC era una confessió pública dels seus èxits:

176. Josep BADIA, «Assemblea de Catalunya?», *Avui*, 25 de novembre de 1977; a «L'ordre dels factor i quelcom més», *Avui*, 21 de març de 1978, proposava campanyes entenedores per a la ciutadania per evitar manipular l'opinió pública.

177. *La Vanguardia Española*, 22 de novembre de 1977.

178. *La Vanguardia Española*, 16 de juliol de 1978; també *Avui*, 4 de maig de 1978.

179. A la trobada a Sant Miquel de Cuixà van ser-hi 600 persones procedents de tots els PPCC, en una circumstància especial de poder compartir la diada amb el líder del partit Carles Hug de Borbó, segons CAMPÀS, a *Miscel·lània carlina: VIII Seminari d'història del carlisme* (2006), p. 85 i seg. A l'elecció de Badia com a secretari general el 1978 hi van assistir 213 compromissaris. *La Vanguardia Española*, 14 de febrer de 1978. Podia ser la xifra de membres del PCC inferior als 500 militants?

180. Patrícia GABANCHO (2011), *A la intempèrie. Una memòria cruel de la transició catalana (1976-1978)*, Barcelona, L'Arquer, p. 138-145 i 179; entrevista amb Patrícia Gabancho, 21 de novembre de 2014.

181. *La Vanguardia Española*, 14 de febrer de 1978 i 13 de juliol de 1978.

LLUÍS DURAN

Se acabó la dictadura, hemos recuperado la Generalitat, ha podido volver Carlos Hugo y por último [...] se ha conseguido la democratización del partido, limpiándolo de camarillas reaccionarias.

Veia que ja no era la persona adient per als nous temps, es considerava un polític *amateur*, vocacional, sense formació universitària i «vivo lejos de los centros de decisión política».

Un pas més cap a la professionalització política semblava indicar un distanciament d'una determinada manera de fer política:

Me encontraría dividido entre la necesidad de llevar a cabo una política pragmática de consenso, que chocaría con la postura ética y consecuente que siempre he intentado mantener.

Les dues forces polítiques principals del moment eren qualificades molt críticament:

La UCD es la representación del imperialismo norteamericano y el PSOE del capitalismo alemán. Y así tenemos una Constitución pactada por unos pocos.¹⁸²

Després de deixar la direcció del PCC, Badia era elegit president de l'entitat Casal Familiar Recreatiu Els Carlins, amb la intenció d'obrir l'entitat a la ciutat.¹⁸³ Poc després, Josep Badia signava un manifest per la unitat de les candidatures del Bloc d'Esquerra d'Alliberament Nacional i Nacionalistes d'Esquerra.¹⁸⁴

A CALLÚS

L'endemà de Sant Jordi de 1980 comunicava que creia que el PCC «no tenia futur». Ingressava al PSC (PSC-PSOE), on volia continuar treballant pels

182. *Diario de Barcelona*, 16 de juliol de 1978.

183. *Regió 7*, 24 d'abril de 1979 i 26 de juliol de 1979. La història de l'entitat a A. D. (2004), *El Casal Familiar Recreatiu: de Joventut Carlista Manresana a sala Els Carlins*, Manresa, Casal Familiar Recreatiu.

184. *Avui*, 10 de gener de 1980. El manifest era impulsat per l'Assemblea de Catalunya, el Col·lectiu Independentista de Badalona i el Bloc d'ERC.

seus dos objectius principals: el socialisme autogestionari i una Catalunya en l'Espanya federal.¹⁸⁵ La seva adscripció al partit majoritari de l'esquerra d'aleshores s'havia de vincular a un compromís que volia comunicar a tothom, «d'home de fe en l'Evangelí, de català de soca-rel, d'home de camp per vocació i per formació i de socialista convençut, com a alternativa al sistema capitalista que rebutjo visceralment»; partint d'un socialisme de caràcter no marxista, allunyat de la lluita de classes, creu «que cal fer una clara opció per als pobres».

Criticava també CiU, de la qual no havia obtingut mai col·laboració: «Per què, doncs, presentar-se com els únics purs, i àdhuc exclusius defensors de la nació?» La defensa del país no era una tasca exclusiva d'un partit, «perquè abans de res, cal precisar que s'entén per país». La Catalunya configurada els darrers quaranta anys era un element més per justificar un país que no s'aïllés i que, juntament amb les altres autonomies, mantingués «la nostra lluita contra el centralisme».¹⁸⁶

El dirigent del PCC que l'havia representat en diferents instàncies anti-franquistes, Joan Cabré, contestava l'orientació de Badia. Diferenciava la gestió dels directors de partits de la continuació dels ideals:

Però la seva filosofia política i l'espai humà que defensen amb els seus valors permanents no moriran mai mentre hi hagi algú [...] que senti la necessitat d'independència catalana alhora que la de la confederació amb tota la Península. Mentre hi hagi algú [...], i cada volta n'hi haurà més, que desitgi la justícia social, però mitjançant el cooperativisme, i no la confiscació, ni la violència, ni les purgues.

Adreçant-se directament a Badia, li replicava: «Aquests que ara perden la fe van crear una utopia en comptes de fer-se servidors d'uns ideals existents».¹⁸⁷

El nou compromís de Badia amb el PSC el va portar uns quants cops a ser cap de llista per Callús, segons Jaume Badia.¹⁸⁸ L'any 1983 va ser elegit regidor i va actuar des del Govern i des de l'oposició, va ser conseller comarcal pel PSC, i també va ser membre del Consell Nacional del partit i candidat al Congrés i al Parlament de Catalunya.¹⁸⁹ Era conscient dels riscos del servidor públic i del perill que el seu capteniment comportava: «De mica en mica es configura l'opinió

185. *La Vanguardia Española*, 29 d'abril de 1980.

186. Josep BADIA I TORRAS, «Les raons d'una militància», *Avui*, 24 d'abril de 1980.

187. Joan CABRÉ I CIRÉS, «Els perquès d'una permanència», *Avui*, 15 de maig de 1980.

188. Conversa amb Jaume Badia, 5 de novembre de 2014.

189. Relació biogràfica. *Regió 7*, 14 de juliol de 1990.

que els qui ens dediquem a la política per actituds de servei som una minoria de babaus útils manipulats i explotats pels ambiciosos del poder o diner»,¹⁹⁰ però, per altra banda, Badia s'atribuïa un paper, d'ell i els altres regidors electes, d'homes de pau, de vetlladors de la comunitat:

Una pau tan fràgil, que exigeix de tots nosaltres una atenció constant per detectar –abans no faci mal– qualsevol brot de racisme, xenofòbia o sectarisme que pugui enfrontar la petita comunitat.¹⁹¹

Era tot un canvi: un líder d'àmbit nacional, bé que d'un partit petit, passava a ser a regidor d'una població mitjana de la Catalunya central. Tot i així, no va voler renunciar a continuar donant la seva opinió. No volia fer grans propostes polítiques, sinó plantejaments entenedors sobre el més quotidià per fer reflexionar els lectors i intentar, des del Bages, bastir una societat millor. Com va evolucionar? Segons com, fou aquí, deslligat d'altres condicionaments, que Badia bastí un pensament amb més precisió. Volia comunicar i defensar els objectius polítics del PSC (cosa que té un interès relatiu, atès el caràcter circumstancial i local de les propostes), però, sobretot, volia ajudar a configurar una moral col·lectiva, des d'unes referències personals. Segurament, el plantejament més innovador del pensament, el que aporta un element genuí, és el que fa referència a la relació de la persona amb la comunitat. Trobaríem altres casos (Comín, Semir, Xirinacs, Hernández, Casaldàliga...) de cristians que fan l'opció pels pobres, que defensen les opcions de l'esquerra, però Badia vincula aquest objectiu a un entorn proper, tangible.

Apareix definit un compromís amb el país i la seva gent, desvinculat d'allò que s'entengué com a nacionalisme català de CiU dels anys vuitanta. Per això, en l'inici dels governs de CiU, proposà redefinir que vol dir ser patriota, a partir d'estimar la gent i mantenir els valors tradicionals:

És que cal quelcom més estimar sincerament la gent del propi país i les virtuts que generació rere generació han fet feliços i agermanats, integrats i integradors, per a ésser bon patriota?

190. Josep BADIA, «Poder i diner», *Regió* 7, 5 de maig de 1991.

191. Josep BADIA, «Cap a on anem?», *Regió*, 16 de juny de 1999.

Abans de res, la catalanitat havia de ser un valor nacional, per tant, per a tothom:

Fes que ningú s'apropriï de la realitat de Catalunya i donà'ns claredat i noblesa per rebutjar abstraccions i personatges que pretenguin constituir-se en símbols excloents de la pluralitat del nostre poble.¹⁹²

Proposava uns valors per construir la nació i la comunitat, com ara la fe en el país que «ha fet el miracle de conservar la nostra personalitat, malgrat les poderosíssimes forces que han provat d'anorrear-la», honestedat, autocrítica per conèixer les pròpies mancances i per acollir què aporten les altres comunitats que s'han integrat al nostre país i ser «receptius i oberts als corrents culturals de tot el món» i humilitat, diàleg, superació i millora. Com a colofó, «constància, la virtut de cada dia, la típica (i de vegades tòpica) virtut catalana, la virtut dels nostres pagesos i dels nostres menestrals, dels homes de ciència...».¹⁹³

Com a virtuts col·lectives proposà també l'esforç, esperit de treball i una actitud moderada davant de la riquesa: «Fes que els catalans aconseguixin aquell "benestar sobri" que, lluny de la riquesa alienant i de la misèria embrutidora, dona als homes la màxima felicitat»,¹⁹⁴ actitud que provenia d'allò que demanava als bisbes espanyols: «Tingueu fe en la paraula de Déu, en l'Església dels pobres».¹⁹⁵

Badia identificava actituds que entrebancaven el bon desenvolupament del benestar de la comunitat: l'afany de poder que havia substituït l'esperit de sacrifici; la vanitat que diluïa el deure complert. Altres cops aquestes actituds feien referència a les relacions amb els altres: la solitud, la insolidaritat, l'agressivitat, la manca d'esforç davant de l'experiència que ofereix la natura i la vida.¹⁹⁶

Viure d'esquena a la Natura era un altre element que blasmava Badia.¹⁹⁷ Per això proposava un ecologisme tocant de peus a terra, no teòric:

192. *Regió 7*, 24 d'abril de 1990.

193. Josep BADIA, «Nacionalistes», *Regió 7*, 13 de setembre de 1980.

194. Josep BADIA, «A Sant Jordi, patró de Catalunya», *Regió 7*, 24 d'abril de 1990.

195. *Regió 7*, 5 de maig de 1991.

196. Josep BADIA, «Carta oberta a Josep Duocastella», *Regió 7*, 26 d'agost de 1998 i 7 d'abril de 1990.

197. *Regió 7*, 26 d'agost de 1998.

Ajuda'ns a saber copsar la bellesa de la natura del nostre país: fica al cor i al cap de tots els catalans l'obsessió del redreçament del nostre entorn ecològic, del respecte pels nostres camps, els nostres rius i muntanyes [...] Fes-nos ecologistes integrals com ho foren els nostres pares i nostres avis pagesos.¹⁹⁸

Badia criticà l'allunyament d'una societat del món de la pagesia i el seu passat: «Volem fer conèixer la nostra pàtria arreu del món com un gran país i no som capaços de conservar el llegat dels nostres pares?». En el seu món, l'arrelament a un indret concret, hi destacà un nucli:

Per sobre dels cercles creixents, però massa restringits de la família, de les pàtries, de les races, cal descobrir a la fi que l'única Unitat Humana verdaderament natural i real és l'Esperit de la Terra [...] A Catalunya en tenim prou amb l'universal Esperit de la Terra, per preservar per sempre, un poble digne i unit i una llengua estimada, sense imposicions.¹⁹⁹

Josep Badia va defensar una idees que ajuden a entendre el patriotisme català carlí: uns drets previs i inalienables de Catalunya, un Estat descentralitzat al màxim, i un arrelament a una comunitat concreta, que des del seu compromís cristià, vinculat a la Terra, ha de ser solidària i acollidora per desenvolupar-se.

El fracàs del carlisme, com a partit de les nacionalitats i les llibertats que les reconeixien, avançava el fracàs d'aquestes dins de l'estructura constitucional del nou Estat espanyol democràtic.

BIBLIOGRAFIA

A. D. (2006). *Miscel·lània carlina*. Solsona: Fundació Pública Comarcal Francesc Ribalta.

Avui, 1976-1986, 10è aniversari (1986). Barcelona: Premsa Catalana.

BORBÓN-PARMA, Carlos Hugo de (1976). *Qué es el carlismo*. Barcelona: La Gaya Ciencia.

198. *Regió 7*, 24 d'abril de 1990.

199. *Regió 7*, 20 de novembre de 1996. Recull biogràfic.

- BORBÓN-PARMA, María Teresa; CLEMENTE, Josep Carles, i CUBERO SÁNCHEZ, Javier (1997). *Don Javier, una vida al servicio de la libertad*. Barcelona: Plaza&Janés.
- CABALLER ALBAREDA, Gemma (2007). *La lluita per la llibertat*. Barcelona: Ara Llibres.
- CANAL, Jordi (2000). *El carlismo. Dos siglos de contrarrevolución en España*. Madrid: Alianza.
- CLEMENTE, José Carlos (1977). *Nosotros los carlistas*. Madrid: Cambio 16.
- (2001a). *Crónica de los carlistas. La causa de los legitimistas españoles*. Barcelona: Martínez Roca.
- (2001b). *Carlos Hugo de Borbón Parma. Historia de una disidencia*. Barcelona: Planeta.
- Catalunya 1973-1983: de la dictadura a la democràcia: política, societat, economia, treball, cultura, oci* (1984): Barcelona: L'Avenç.
- DALMAU, Ferran; JUVILLÀ, Pau (2010). *EPOCA, l'exèrcit a l'ombra*. Lleida: El Jonc.
- Debat sobre els Països Catalans: ponències i comunicacions de les Jornades de Debat sobre els Països Catalans (octubre 1976)* (1977). Barcelona: Curial [etc.].
- Documents del Concili Vaticà II* (1966). Barcelona: Estela.
- Els grups polítics a Catalunya: partits i programes* (1976). Barcelona: L'Avenç.
- FALGUERA, Oriol (2014). *L'Exèrcit Popular Català (1969-1979): la casa*. Barcelona: Rafael Dalmau.
- GABANCHO, Patrícia (2011). *A la intempèrie. Una memòria cruel de la transició catalana (1976-1978)*. Barcelona: l'Arquer.
- GRABOLOSÀ, Ramon (1972). *Carlins i liberals: la darrera guerra carlina a Catalunya*. Barcelona: Aedos.
- LAVARDÍN, Javier (1976). *Historia del último pretendiente a la Corona de España*. París: Ruedo Ibérico.
- LÓPEZ CAMPS, Jordi (1977). *El pluralisme polític dels cristians*. Barcelona: Avance.
- MANENT, Albert (1979). *Cercós, guerriller carlí del Baix Camp*. Barcelona: Rafael Dalmau.
- MANTÉ, Blai (2009). *FAC, Front d'Alliberament Català: sabotatges per la independència: 1966-1977*. Barcelona: Base.
- Miscel·lània carlina: VIII Seminari d'història del carlisme* (2006). Solsona: Fundació Pública Comarcal Francesc Ribalta.

LLUÍS DURAN

- OLCINA, Evarist (1974). *El carlismo y las autonomías regionales*. Madrid: Seminarios y Ediciones.
- ONRUBIA REVUELTA, Javier (2001). *La resistencia carlista a la dictadura de Franco: los «Grupos de Acción Carlista», GAC*. Madrid: Magalia.
- RUBIRALTA I CASAS, Fermí (2003). *Joan Cornudella i Barberà (1904-1985): biografia política: 50 anys d'independentisme català*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- TERMES, Josep (1976). *Federalismo, anarcosindicalismo y catalanismo*. Barcelona: Anagrama.
- VALLS, Àlvar (2014). *Al cap dels anys: militància, presó i exili (1970-1998)*. Barcelona: Edicions del 1979.
- VALLVERDÚ, Robert (2008). *El carlisme català durant la Segona República Espanyola 1931-1936: anàlisi d'una política estructural*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- (2014). *La metamorfosi del carlisme català: del «Déu, Pàtria i Rei» a l'Assemblea de Catalunya (1936-1975)*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat.

PUBLICACIONS CONSULTADES

- Avancem* (1976-1977)
Avui (1976-1980)
Canigó (1975-1977)
El País (1976-1977)
Destino (1975-1977)
IM (1973-1977)
La Vanguardia Española (1973-1977)
Partit Carlista (1973-1974)
Regió 7 (1979-1998)
Som i Serem (1971)

ENTREVISTES

- Jaume Badia
Patricia Gabancho

RECURSOS ELECTRÒNICS

www.youtube.com/watch?v=D1a748rkB1

CUBERO, Joaquín. «Oposició a l'Estat franquista i evolució ideològica (1968-1975)». A: *carlistescat.blogspot.com.es*

http://www.vatican.va/archive/hist_councils/ii_vatican_council/documents/vat-ii_const_19651207_gaudium-et-spes_sp.html

http://w2.vatican.va/content/john-xxiii/es/encyclicals/documents/hf_j-xxiii_enc_15051961_mater.html

http://w2.vatican.va/content/john-xxiii/es/encyclicals/documents/hf_j-xxiii_enc_11041963_pacem.html